N°. 51. Donderdag 3 Maart 1904. 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels .	- 0.09
» » » 1000 » .	- 0.08
» » » 3000 » .	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS **42 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50)

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

De ondergeteekende ______
wonende te ______ *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van f* ______
______ den ______ 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur:

Van het Ministerie van Koloniën werden ter verspreiding ontvangen: 40 afdrukken in 8° van het Hoofdstuk „*Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid*" van het **Koloniaal Verslag** betreffende Nederlandsch-Indië van 1903.

Op het bureau van den Algemeenen Secretaris der Commissiën, 195 *Laan van Meerdervoort*, zijn nog enkele exemplaren beschikbaar voor leden der Vereeniging, die ze dáár kunnen gaan halen of ze schriftelijk aanvragen met bijvoeging van een postzegel van f 0,05.

II. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

DONDERDAG 10 MAART a.s.
8 *ure 's avonds.*
Lokaal Diligentia, Lange Voorhout 5,

Naar Centraal Timor.

Voordracht met lichtbeelden door den Hr. **F. Fokkens,** *gewezen Resident van Timor.*

Toegang vrij voor de leden van „Oost en West".

Huisgenooten van leden betalen *f* 0.50 voor eene plaats in de Zaal.

Entrée voor niet-leden in de Zaal *f* 1.—, op de Galerij *f* 0.10.

Entréekaarten zijn verkrijgbaar in het *Lokaal Diligentia* Lange Voorhout 5, in *Boeatan* Plaats 9, in het Lokaal van „Oost en West" Laan van Meerdervoort 195 en bij de Uitgevers van het „Koloniaal Weekblad" Haagpoort 4.

Plaatsen te bespreken: *Dinsdag* 8 Maart van 10—12 en van 2—4 ure voor de *leden en hunne huisgenooten.* — *Woensdag* en *Donderdag* 9 en 10 Maart op dezelfde uren, ook voor *niet-leden.*

N.B. Wij vestigen er in 't bijzonder de aandacht op, dat de door ons georganiseerde voordrachten **toegankelijk zijn voor het publiek** en dat, om te mogen rekenen op een druk bezoek, **de entréeprijs voor de Galerij zeer laag is gesteld.**

III. Van de Afdeeling Rotterdam:

Op Maandag 22 Februari trad voor deze afdeeling op de heer F. Fokkens, gewezen Resident van Timor, met een voordracht over dat bij ons nog zoo weinig bekende eiland.

De voordracht werd als gewoonlijk, verduidelijkt door eene landkaart en tal van lichtbeelden.

Spreker begon met de langdurige reis er heen, van uit Soerabaija, eens per maand een boot, dus ook eens per maand een post; schetste verder de gesteldheid van den bodem, den grooten rijkdom aan mineralen, goud, kopererts, enz., en de cultuur van koffie, tabak, katoen en indigo, in het feitelijk aan het Nederlandsch bestuur onderworpen deel van Timor. Bijzonderen nadruk legde hij op de wanverhouding, bestaande tusschen dat deel en de onafhankelijke naburige staatjes, die tot het Nederlandsch grondgebied behooren, en dientengevolge aan ons bij contract verbonden zijn. Sinds lang wordt echter aan dit contract niet meer de hand gehouden; politieke onthouding, ter verkoming van, in de gevolgen kostbare, conflicten, is ons richtsnoer.

Hieruit vloeit voort, dat bedoelde staatjes straffeloos met elkaar oorlog voeren, druk doen aan koppensnellen en de slavernij er inheemsch is. Spreker heeft eenige Roomsch Katholieke missiën bezocht en daarvan uitstekende indrukken gekregen, waarom hij het zeer bejammerde, dat ook de Protestantsche zending zich nog niet op dit eiland gevestigd had. Hij zag in de zending een krachtige bondgenoote der regeering, die door deze dan ook ter dege gesteund moest worden. Beschaving en ontwikkeling kunnen onder de bevolking van Timor aangebracht en verbreid worden, hetgeen, voor zoo ver noodig, door de tegenwoordige geaardheid der bevolking van de aangrenzende eilanden wordt bewezen.

De bevolking van Timor is niet zonder kunstzin, hetgeen al dadelijk blijkt uit snijwerk, pottenbakkerswerk en verschillende weefsels door hen vervaardigd, maar er ontbreekt voldoende leiding en vooral onderwijs.

De taak, die de regeering tegenover de overzeesche bezittingen heeft te vervullen, is dus hier ook nog altijd groot. De spreker vond een aandachtig gehoor en Mr. D. Fock, de afdeelingsvoorzitter, bracht hem namens de aanwezigen dank voor zijne voordracht. *J. v. d. S.*

IV. Vereeniging „Moederland en Koloniën":

ALGEMEENE VERGADERING
op **Donderdag 3 Maart 1904** in het Koffiehuis „Het Gouden Hoofd" op de Groenmarkt.

Voortzetting van de behandeling van het Koloniaal Programma der Vereeniging.

Ofschoon de behandeling gebleven is bij hoofdstuk VII, *Belastingen*, art. 9, zal op deze vergadering in de eerste plaats in discussie worden gebracht hoofdstuk IX, *Leger en Vloot*, daar reeds herhaaldelijk belangstellenden in deze militaire aangelegenheden uitsluitend voor dit hoofdstuk ter vergadering kwamen en onverrichterzake moesten huiswaarts keeren. Alzoo wordt nu de volgorde der behandeling:

IX. Leger en Vloot.
X. Uitbreiding van gebied.
VIII. Bestuur.
XI. Indo-Europeanen.
VII. Belastingen, art. 9.

Wegens de belangrijke quaestiën, die bij hoofdstuk *Leger en Vloot* ter sprake kunnen komen, als:

a. het aandeel van de Marine in de verdediging van Indië;

b. de aanleg van minstens één oorlogshaven, die werkelijk dien naam verdient;

c. of voor de verdediging van Java de voorkeur moet worden gegeven aan versterkingen, dan wel aan een krachtig veldleger?

d. het weerbaar maken van de Europeesche en Inlandsche bevolking;

e. de samensmelting der officierskorpsen van beide legers,

worden de leden verzocht de aandacht der militaire belangstellenden op deze vergadering te vestigen en hen, voor zoover zij geen lid der Vereeniging zijn, tot bijwoning uit te noodigen.

V. Nederl. Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.

OPENBARE VERGAD RING
Woensdag 9 Maart 1904, 's avonds 8 uur te 's-Gravenhage, Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Zaal No. 5, Groenmarkt.

Onderwerp:

Nieuwe Mijnwetgeving voor Ned.-Indië.

„Bespreking van de door de Regeering van Neder-„landsch-Indië gepubliceerde ontwerp-ordonnantiën tot „uitvoering van de voorschriften betreffende de vereischten, waaraan concessionarissen moeten voldoen en betreffende „de heffing van vast recht en cijns".

Inleider: de heer **Reinier D. Verbeek,** Mijningenieur.

De Secretaris,
STIBBE.

VI. Van de Afdeeling „Nijmegen":

Den 25en jl. had de afdeeling „Nijmegen" het voorrecht den heer G. E. V. L. van Zuylen, als spreker over „Sumatra," in haar midden te hebben.

Ik zeg: „de afdeeling, in haar midden", want.... Het was wederom als altijd!

Hoewel de deur was opengezet voor introductie van niet-leden, het openen en dichtdoen van *die* deur heeft geen enkel tochtje in de zaal gebracht.

Bleef de kou, besloten in de gemoederen der onverschillige Nederlanders, dus buiten, daar binnen in de zaal was het warm; een warmte, die zich uitte niet alleen in de ernstige woorden van den voordrager, waar hij sprak over de gezamelijke belangen van Nederland en Nederlandsch-Indië, die nog steeds te weinig gekend worden, maar óók in de sympathie en de uiting daarvan, door de aanwezigen.

Nadat de heer en mevrouw van Zuylen, de presidente van Oost en West, die, op onze uitnoodiging was meegekomen om de afdeeling te bezoeken, door haren voorzitter hartelijk waren verwelkomd en reeds dit woord van welkom door het gemis van toehoorders buiten den ledenkring, het meer intieme karakter dezer bijeenkomst kenschetste, nam de spreker het woord om, als inleiding vóór de te vertoonen lichtbeelden, te wijzen op de schoone toekomst, die ongetwijfeld onder eene goede leiding, voor het eiland Sumatra is weggelegd. Hij toonde aan, hoe de natuur hier, in alle opzichten, met kwistige hand den mensch hare gaven aanbiedt, hoe de bouw van het eiland voor de ontginning der velden, bosschen en mijnschatten bijzonder gunstig is, terwijl commercieel een flink getal zeer bruikbare havens tot uit- en invoer de meest uitmuntende gelegenheid geven en de gemeenschap langs de kust gemakkelijk maken. Zoolang de landengte van *Panama* nog niet is doorgegraven, ligt Sumatra daarenboven op den grooten gemeenschapsweg ter zee, tusschen Europa en Oost-Azië. De haven van *Sabang* zal eene concurrente worden van *Singapore*, die op de laatste plaats ook dit vóór heeft, dat eene doorgraving der tegenover het eiland *Weh* gelegen landengte op het schiereiland *Malakka*, de kortste gemeenschap wordt met China en Japan, voor alles, wat van de Roode Zee komt, of oostelijk daarvan ligt.

Spreker geeft ook een geschiedkundig overzicht van onze verhouding tot het eiland, van het einde van het Napoleontisch tijdperk af, toen op de westkust alleen Padang en enkele kustplaatsen, zonder onderlinge verbinding over land, in ons bezit kwamen. Reeds Koning Willem I had de groote waarde van het eiland begrepen, want hen, die O.-Indië bestuurden, wees hij op het belang om te trachten langzamerhand het gansche eiland onder ons bestuur of gezag te krijgen. Maar ook zonder die aansporing, zou de natuurlijke loop der dingen in koloniale aangelegenheden gevoerd hebben tot den tegenwoordigen stand van zaken, die nagenoeg is, zooals Nederlands eerste Koning dien verlangde. Wel ging de materiëele ontwikkeling van sommige deelen van het eiland in de laatste eeuw natuurlijk vooruit, maar niet in die mate, als dit zou hebben kunnen geschieden, wanneer door ruimere en betere voorziening in de gemeenschapsmiddelen over land en door meerderen ondernemingsgeest der Nederlanders, of mildere bepalingen ten opzichte van het toelaten van door buitenlanders bestuurde ondernemingen, de bevolking ongetwijfeld in sterkere mate in aantal zou zijn toegenomen, want Sumatra, dat drie malen grooter

FEUILLETON.

Takitories.

VIII. (*a*)

Takitories houden zich in Suriname dikwijls met verwachtingen bezig. Nieuwe vooruitzichten voor land en volk! Kan het wel anders? Er gebeurt zoo weinig. Het leven is zoo eenerlei. Het eene jaar en het andere, lijken ze niet precies op elkander, zoodat het bij terugdenken gebeuren kan, dat de dagen der opeenvolgende jaren van eenerlei datum ook precies hetzelfde opleveren en in droogte of regenval niet alleen volmaakt overeenstemmen, doch ook geheel dezelfde bezigheden medebrengen. Wat is natuurlijker daarom, dan een neiging om zich bezig te houden met hetgeen gebeuren kan en bij de geringste aanleiding aan de verbeelding vrij spel te geven.

Men heeft zich in den loop des tijds al met heel wat verwachtingen gevleid. Ik heb niet beleefd, maar toch nog levendig hooren beschrijven, de opgewondenheid, die volgde op de eerste rijke vondsten van gouderts in de bij zeer weinigen bekende bovenlanden. Wij moeten daarvoor een vijf en twintig jaren met onze gedachten terug. In het ten jare 1854 verschenen werk van Jhr. C. A. van Sijpesteyn wordt nog zoo argloos beweerd: »Het nog weinig onderzochte delfstoffelijk rijk zou ook, zoo niet door edele metalen, dan toch door andere voortbrengselen de moeite en de kosten van eene ontginning goedmaken«. Geen gedachte dus toen nog aan de mogelijkheid, dat Suriname een lokaas zou worden voor een groot aantal gelukzoekers. Toen deze gedachte echter eenmaal was gewekt, werkte zij met betooverende kracht op de bevolking, die op eens begon te gelooven, dat de verhalen van den goudberg in de afgelegen wildernissen toch nog waarheid bleken te bevatten. De goudkoorts tastte weldra velen aan. Nijvere burgers gingen hun spaarpenningen besteden aan het doen van prospecties. Goede resultaten hier en daar stijfden de begeerigen in hun voornemen om een goede kans te wagen. Ook waren enkelen bizonder gelukkig. Wij hebben allen de verhalen gehoord: van den man, die zoowat al zijn geld had zien wegslinken bij 't telkens teleurgestelde pogen om het toch zoo zeker verwachte metaal te vinden en zoo goed als geruineerd nog één poging, een laatste, een wanhopige, waagde — de laatste zet op 't speelbord — en, zie, na eenige maanden den zwarten prospecteur bij zich zag binnenkomen, het blinkend gezicht stralend van geluk, om zijn »mazra« te vertellen, dat hij eenige kilo's kostbaar erts had meegebracht; van dien anderen, wiens kostelijke met zorg verdiende spaarpenningen zonder eenig goed gevolg waren besteed, zoodat hij ten langen leste zijn aandeelen in het placèr verkocht, helaas, zoo als later bleek, op een tijd, toen reeds voor hem verborgen gehouden vondsten zijn bezitting aanmerkelijk in waarde hadden doen stijgen. Er is in dien tijd en later zeker heel wat verdiend. Doch tegenover die winsten van enkelen, stonden de teleurgestelde verwachtingen van vele anderen.

Er is heel wat leergeld betaald voor en aleer de arbeidzame man vast overtuigd werd, dat de karige opbrengst van zijn ambacht rijker loon was, dan 't geen de goudvelden in den regel opleverden. Er is veel geld aan 't goud verloren. Wie er het beste bij af kwamen, dat zijn vele goudwerkers zelf. Heel wat huisjes en huizen zijn, vooral in de nieuwe wijken van Paramaribo, verrezen van geld, welks herkomst wel bekend was, doch dat langs sluipwegen de bezitters bereikte. Het is wel eens opgemerkt: het goud, dat langs den regelmatigen weg in de zakken der ondernemers vloeide, ging het land uit en de kolonie had er niets aan, doch hetgeen de goudzoekers boven hun meestal niet zeer rijkelijk loon zich wisten toe te eigenen, kwam wel der kolonie ten goede.

Voor een land met een kwijnend leven is die tijd der eerste vondsten van 't edel metaal rijk aan opwinding geweest. De prikkel was ook een zoo sterke. En wij weten bij eigen ondervinding, uit de dagen die we beleefd hebben, dat voorvallen en gebeurtenissen van veel minder groot gewicht, ook wel in staat waren groote verwachtingen op te wekken. Als, wat om de 3—5 jaren in Suriname bijna geregeld pleegt te geschieden, het kanon met 18 schoten de aankomst van een nieuwen gouverneur aan de bevolking vermeldt, is het niet alleen nieuwsgierigheid, die de bevolking naar 't Gouvernementsplein doet samenstroomen. De man, in zijn flonkernieuwen, met goud omzoomden statierok, die daar, na te zijn afgestapt aan den Gouvernementstrap en terwijl de verzengende stralen van de evenaar-zon zijn veel te zwaar pak onbehagelijk koesteren, naar zijn nieuw verblijf stapt, is naar de opvatting van velen de brenger van een nieuwen tijd. Waarschijnlijk is het gerucht hem vooruitgegaan en heeft de een of andere interviewer weten te ontdekken welke bizondere inzichten Z. E. heeft omtrent de middelen ter opheffing van de kolonie. Straks zal hij in de plechtige vergadering der Koloniale Staten niet slechts den eed afleggen, maar ook een redevoering houden om van zijn goede voornemens getuigenis af te leggen. Wij hebben 't ettelijke malen gehoord. »Wacht op mijne daden« is dan wel eens fier gezegd, doch ook wel kwam 't pathétisch element voor den dag en werd de hoop uitgesproken, dat nu eens werkelijks de parel aan de kroon van Nêerlands vorstin zou gaan schitteren met heldere stralen. En nog eens, en nog eens is er gehoopt en voorspeld, dat men een beteren tijd te gemoet ging. Men vestigde de hoop op een persoon en vergeten werd wellicht, dat ook de krachtigste man afhankelijk is van de middelen, die te zijner beschikking staan. Moet men 't ook niet meer in zich zelf zoeken? Edoch, landen hebben dit met individuën gemeen, dat zij nieuwen toevoer van krachten behoeven, dat ze lijden aan verzwakking, die buitengewone maatregelen noodzakelijk maken. Er is ook menige streek in ons dierbaar vaderland, waar jaar in jaar uit, ja eeuw in eeuw uit, alles bij 't oude bleef en 't slakkengangetje ging, totdat oorzaken, niet uit de eigen energie der bevolking, neen, de betere verkeerswegen of iets anders, een omwenteling te weeg brachten.

Verwijt het Suriname niet, dat het telkens zijn hoop bouwt op den zeker veel vermogenden man, die in naam der Koningin het Bestuur komt voeren. Ook niet, dat het haar gaat als in 't sprookje van Blauwbaard en zij naar verschillende hemelstreken om hulp en verruiming uitziet: »Zuster Anna ziet ge nog niets komen«?

Ze meent somtijds het verlossing-aankondigend antwoord te hooren. Wij hebben in Suriname een tijd beleefd — de jaren 1896—99 — toen meer dan ooit de verwachtingen groot waren. Vooreerst offerde Nederland zijn millioenen aan productieve werken. Goede, vruchtbare jaren hadden den cacao-planters althans uitstekende winsten gebracht. Er was wat te doen in het goud; meer dan ooit kwamen er prospecteurs en het gerucht van groote maatschappijen, die zich vormden, in Nederland en vooral in den vreemde, hield aan. Er kwam bij, dat men in 't vaderland blijkbaar meer aandacht begon te wijden aan de vergeten kolonie. Al ging 't van lieverlede, langzaam, de handel kwam toch vooruit, de huurprijzen stegen, er werd gebouwd en daaruit, zoowel als uit andere gegevens, bleek, dat er vooruitgang was.

We hebben daarmede aangename jaren gehad. En behalve al 't genoemde deden zich toen nog andere bij uitstek stoute verwachtingen voor. Laat ik mijn pen doopen in heldere kleuren om het te beschrijven, hoe het toen in Suriname was.

Het kwam alles op eens. Niet langer liepen er alleen geruchten van belangrijke ondernemingen. Wat opgeruimde verwachting was geweest, werd werkelijkheid. De Suriname-Maatschappij werd geboren en bracht met hare grootsche plannen van ontginning en tram-aanleg een groote opgewektheid te weeg. Men sprak van niets anders. Ja toch, want het scheen, dat andere ondernemers, nu de Suriname-heeren uit den hoek waren gekomen en hun plan bijna in veilige haven hadden, de aarzelingen overwonnen. Een groot Britsch Syndicaat streefde de Hollandsche onderneming op zijde en poogde zich van de voorrechten meester te maken, die deze rivale trachtte in haar bezit te krijgen. 't Leek alsof er goud opgehoopt lag en Suriname er maar de hand naar had uit te strekken. Bovendien werd besloten tot een proef met de tabaks-cultuur. Deli-tabak zou in de boven-Suriname op uitgebreide schaal geplant worden. Belangrijk kapitaal was er voor beschikbaar. En aanvankelijk scheen de uitkomst gunstig.

Groote verwachtingen! Wij hadden ze in die dagen. Een bizondere opgewektheid had allen bevangen, van den gouverneur af tot den eenvoudigsten burger, die zoo ver mogelijk van alle ondernemingen afstond. Wij praatten toen

is dan Java, telt naar de laatste volkstelling(schatting) slechts 6 millioen inwoners.

In dit gemis aan voldoende bevolking en aan genoegzaam gemeenschapsmiddelen in het binnenland, zal ten deele worden voorzien, wanneer de reddingsplannen van Java, zooals de tegenwoordige Regeering die voor heeft, tot uitvoering komen, want emigratie van Javanen naar Sumatra en een spoorwegaanleg in het binnenland hebben een voorname plaats op dat program.

Aan verdere maatregelen, speciaal tot ontwikkeling van de Buitenbezittingen, door financieelen steun van het Moederland, kan echter vooreerst niet worden gedacht, want alle krachten zullen noodig zijn om het economisch zinkende Java weder op dreef te brengen.

Spreker hoopt echter, dat alle Nederlanders *spoedig* tot het begrip zullen komen, van hoeveel gewicht de goede oplossing van het koloniaal-maatschappelijk vraagstuk voor Nederland is.

Hij heeft wel eens de opmerking gehoord, dat zij, die geldelijke hulp van Nederland voor Java vragen, over het hoofd zien, dat in Nederland zelf belangrijke sociale vraagstukken aan de orde zijn, die reeds nu veel geld vorderen en dit in volgende jaren zullen blijven doen.

Dit verwijt is echter een onrecht, dat men hem en verscheidene zijner medestanders aandoet. Jaren lang heeft reeds hij aan de goede oplossing der belangrijke maatschappelijke vraagstukken in het moederland meegewerkt en hij doet dit nog, maar wanneer hij telkens en telkens op hetzelfde aanbeeld hamert en het betreurt, dat dit door zoo weinig Nederlanders gehoord of gelezen wordt, dan is het, omdat hij de innige overtuiging heeft **en die overtuiging algemeen zou willen maken,** dat **ook voor de toekomst van Nederland**, van alle aan de orde zijnde sociale vraagstukken **de redding van Java het voornaamste is.**

Waar toch zou het heen, met het Nederlandsche Staats- en particulier budget, wanneer uit slentergeest en gemis aan begrip van de dringende noodzakelijkheid, de aan Java te verleenen hulp te laat kwam en de treurige, best te voorziene gevolgen daarvan niet uitbleven.

Spreker wees er op, dat juist daarom het Koloniaal Weekblad zal blijven aanhouden, totdat de beloofde hulp een feit zal zijn geworden en de van alle staatspartijen gehoorde, welwillende *woorden*, in *daden* zullen zijn omgezet.

Het auditorium dit betoog van spreker hoorende, kreeg de volle overtuiging, dat ons orgaan, door zijne kolommen slechts open te stellen voor de bespreking van koloniale zaken, het verwijt van eenzijdigheid niet treffen kan.

Nederland doen opgaan in Indië; Indië doen gevoelen, dat zijne aderen in Nederland kloppen!

Zietdaar de *leuze* — waarom moet bij zoo iets eenvoudigs, zoo iets natuurlijks, gesproken worden van „*ideaal*" — waardoor „Oost en West" zich ten strijde heeft aangegord.

Deze bedoeling duidelijk te maken, was hier het streven van den heer van Zuylen.

En waar hij dat doel *volkomen* heeft bereikt, door zijne eenvoudige, doch diep gevoelde, door zijne helder populaire woorden, daar speet het ons te meer, dat zijne woorden niet werden aangehoord, door een breede schare van Nederlanders, die zoo veel *moesten* voelen voor Indië, doch nog steeds verstijven in hunne bijna misdadig te noemen onverschilligheid, voor het hun zoo na aan 't harte *moetende* liggen Insulinde.

Hoewel de spreker ons te *hooren* en te *zien* gaf, moet o. i. het zwaartepunt zijner voordracht gevonden worden, in zijn inleidend woord.

Waar overigens, de vertoonde lichtbeelden bij uitstek goed voldeden, en waar wij zoo gaarne zouden zien, dat 't woord van den heer van Zuylen alom werd gehoord, diene dit korte verslag om alle afdeelingsbesturen te wijzen op het groote voorrecht, indien zij van hem de toezegging kunnen krijgen ook bij hen te willen optreden.

En, dit zij, aansluitende aan de diepgevoelde liefde van den spreker voor Indië mijne conclusie. Moge ten slotte zijn „frappez, frappez toujours", door hem zelf reeds jaren in praktijk gebracht, eindelijk worden gehoord door den hardhoorigen Nederlander!

Eindelijk!

Laat ons hoopen . . . *niet te laat!*

Dan zal „Oost en West" niet vergeefs hebben gewerkt.

Dan zal de *ziel* van *enkelen*, niet te vergeefs zijn gelegd in het werk van *velen*.

Nijmegen, 27 Febr. 1904.

E. VON BOSE.

VII. Van „Boeatan."

Op ons verzoek kregen wij van een ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur op Java eenige modellen van gevlochten sigarenkokers, zooals die in de streek, waar hij geplaatst is, vervaardigd worden. Wij geven hieronder een uittreksel uit den ontvangen geleidebrief:

„In voldoening aan uw verzoek om toezending van eenige modellen der soort sigarenkokers, die speciaal in deze streken vervaardigd worden, verzend ik met deze mail aan uw adres per aangeteekend postpakket 10 stuks „sĕlĕpèns".

Ik heb ze alle genummerd en er den koopprijs op aangegeven.

Aan de in uw schrijven vervatte wenken heb ik zooveel mogelijk gevolg gegeven. Nos. 1 t/m. 6 zijn van een voor Inlandsch gebruik ongewone grootte en fijnheid, terwijl Nos. 1 t/m. 4 bovendien geheel van dubbel omgenaaide randen voorzien zijn, ter voorkoming van het spoedig afrafelen. Deze zijn dan ook zeer sterk.

Nos. 1 en 2 zijn, in tegenstelling met de andere, niet van pandan-blad gevlochten, maar van een fijne grassoort: „roempoet loelangan"; zij vereischen zeer veel arbeid, vandaar dat de prijs vrij hoog is.

Zij zijn echter zeer solide, fijn en buigzaam.

Nos. 7, 8 en 9 zijn van de hier gebruikelijke grootte en van grover pandan-blad gevlochten en kosten dus minder, terwijl No. 10, de grofste, het goedkoopst is. Deze vier laatste soorten heb ik er bijgedaan, omdat zij door hun matigen prijs binnen ieders bereik vallen.

Fijnere sĕlĕpèns als Nos. 2 t/m 6 heb ik speciaal moeten laten maken, daar de bevolking ze hier liever niet vlecht, omdat ze door den hoogen prijs geen of weinig afzet hebben.

Vandaar dat de prijs voor de enkele stuks, die ik liet maken, hooger is, dan bij een geregelde afname verwacht kan worden. Ik vlei mij daarom wel, bij een eenigszins belangrijke bestelling, Nos. 1 en 2 te kunnen laten maken voor ¾ van de aangegeven eenheidsprijzen.

Ik behoef u wel niet te zeggen, welk een voordeel de Inlandsche bevolking uit deze industrie zou kunnen trekken, indien zij voor hun product een afzetmarkt kon vinden.

Volgaarne stel ik mij dan ook geheel ter uwer beschikking tot het uitvoeren van eventueele verdere orders, waartoe ik, zoolang ik hier ben, met het grootste genoegen mijne tusschenkomst zal verleenen."

Wij vestigen op deze toezending van *monsters voor nabestelling* de aandacht van belanghebbenden, in het bijzonder, die van de sigarenverkoopers en galanteriewinkels.

Zoolang zij de gelegenheid nog niet hebben om zelve met de producenten in aanraking te komen, wil *Boeatan* zich gaarne er mee belasten om voor hen bestellingen te doen.

De modellen zijn iederen werkdag van 10—6 ure te zien in ons verkooplocaal **Plaats 9.**

Men wende zich om inlichtingen tot de directrice *Mej. C. Loebèr.*

Oost-Indische berichten.

Wittekruis-kolonie. — Verpleging in het militair hospitaal te Soerabaja. — Een bedolven Hindoepaleis. — De regent van Pati. — Ziekeninrichtingen voor inlanders. — De koffieoogst in Serdang. — Inlanders naar Europa. — Een goede maatregel. — De Boerenkolonie te Lembang. — Een nieuw dagblad te Batavia. — Ontevredenheid. — Decentralisatie. — Wederom een kranig feit op Atjeh. — De haven van Soerabaja. — Broodfabricage. — Clandestine pandhuizen. — Atjeh. — Merauké. — Vereeniging voor landhuurders te Djokja. — Mentawei-eilanden. — Goesti Arsad. — Zoutbriquetten. — Kabel. — Inspecteur voor het inlandsch onderwijs. — Landrenten. — Tentoonstelling te St. Louis. — Tagog Apoe.

Wittekruis-kolonie. Uit een brief van den heer van Emmerik aan *De Locomotief* ontleenen wij omtrent deze nuttige en schoone stichting, dat zij zich nog steeds mag verheugen in de belangstelling van de zijde van het europeesche publiek, welke belangstelling volgens sommigen, w. o. de assistent-resident voor de emigratie, de heer Heyting, nog grooter zou zijn, wanneer de godsdienst er buiten gelaten werd.

De heer van Emmerik geeft dit echter geenszins toe, hetgeen door hem ook te Batavia en te Buitenzorg aan de betrokken hoofdambtenaren is te kennen gegeven.

Hij vestigt voorts de aandacht met klem op de omstandigheid dat, *als de bevolking in de dichtst bevolkte streken op Java niet spoedig gedund wordt door verplaatsingen, misgewassen, sterfte en ellende zullen blijven aan de orde van den dag.*

De inkomsten over het afgeloopen jaar bedragen totaal f 15905,59, de uitgaven bedragen totaal f 14420,01, zoodat er op ultimo December 1903 f 458,58 in kas overbleef.

Hieruit blijkt dat, alle uitgaven ten behoeve der kolonie daaronder begrepen, het onderhoud enz. per hoofd heeft gekost f 0.12 per dag. De gezondheidstoestand was over het algemeen veel gunstiger dan in het jaar te voren en verreweg de meeste verpleegden zijn nu de gevolgen van vroeger gebrek te boven en in staat flink te arbeiden.

Het gemiddeld aantal zieken en zwakken kan gesteld worden op 40. De zieken worden grootendeels verpleegd in de twee ziekenhuizen.

De docter-djawa, die vroeger zulke uitstekende diensten op de kolonie bewees, is overgeplaatst, zoodat de kolonie sedert ettelijke maanden zonder docter is.

De school blijft reden geven tot blijdschap en hoop. Al de grootere kinderen kunnen reeds lezen en schrijven in javaansche en latijnsche karakters, terwijl zij met het oog op hun toekomst als vrije landbouwers, meer en meer geoefend worden in veldarbeid.

Zoodra de fondsen zulks toelaten zal een groote school voor de desakinderen van de omliggende desa's gebouwd worden. Verscheidene loerahs hebben mij, wat het aansporen tot het schoolbezoek betreft, hunne medewerking beloofd.

De zedelijke invloed der kolonie schijnt ook sterk gevoeld te worden in de omliggende desa's. Dit werd o. a. medegedeeld door den assistent-wedono van Getassan, toen deze onlangs met een vijftal loerahs de kolonie bezocht. Eerstgenoemde verklaarde, dat in den drogen moesson van 1902 ruim 100 desabranden in zijn onderdistrict hadden plaats gehad en dat hij gedurende den Oostmoesson van het afgeloopen jaar niet meer dan 28 branden had te rapporteeren.

Behalve medicijnen en eenig voedsel werden door de kolonie ook een 50.000 kapok-plantjes aan de bewoners der omliggende desa's verstrekt. Wij hopen in de toekomst meer in die richting te kunnen doen.

Door de Vereeniging Oost en West werd f 4000 toegestaan ten behoeve van de watervoorziening der kolonie. Er werden voor dit doel reservoirs gemetseld tot het verzamelen van regenwater, zooals dit vroeger te Rembang geschiedde. Op raad van het bestuur is de heer v. E. een steenbakkerij te Salatiga begonnen, zoodat de metselsteenen niet behoeven gekocht te worden. Waarschijnlijk zal die steenbakkerij later eenige winst opleveren ten behoeve der kolonie.

Ook de veestapel begint eenige winst op te leveren.

De paardenfokkerij telt 15 javaansche pikolpaarden, zoodat later geen lastdieren voor het vervoer van produkten zullen behoeven gehuurd te worden.

Met het ploegvee kunnen dagelijks 5 ploegen in beweging worden gehouden.

De kippenfokkerij levert voorloopig nog slechts eieren en eenig vleesch op voor de zieken en zwakken.

De pisangaanplant stelt reeds in staat om nu en dan aan al de zieken en aan al de kinderen deze gezonde vrucht te geven.

De groote rijstoogst zal waarschijnlijk in Februari a. s. aanvangen.

De groote schuur om de te oogsten rijst (gögö) op te bergen is nagenoeg gereed.

Djagoeng en ketella-pohon staan in voldoende hoeveelheid voor het gebruik der kolonie op het veld, en zoo mogelijk zal in den loop van dit jaar een gedeelte van het eerste produkt kunnen verkocht worden.

De aanplant van andere gewassen heeft tot dusver nog geen winst opgebracht. Waarschijnlijk zal dit later wel het geval zijn.

De katoenoogst is zeer onbeduidend geweest, niet voldoende om de katoen met voordeel te verwerken.

De N. I. Spoorwegmaatschappij verleende ook dit jaar vrij vervoer van voor de kolonie bestemde goederen.

Van het geld door middel van de Bazaar te Tjandi bijeengebracht, staat nog f 1150 te Semarang in deposito.

Verpleging in het militair hospitaal te Soerabaja. De heer R. A. Ezerman, die te Soerabaja vier maanden lang in het militair hospitaal verpleegd werd, heeft daar al de ellenden van zulk een tijd doorgemaakt en zijn oogen goed de kost gegeven. Van zijn ervaringen, zoo lezen wij in *de Sem. Ct.* doet hij een stevig gedocumenteerd boekje open in een hoofdartikel in de *Soerab. Courant* en hij komt dan tot de slotsom dat Dr. Eilerts de Haan gelijk had — wat trouwens sedert door de autoriteiten openlijk erkend is — dat verbetering in de voeding zeer goed mogelijk is tegelijk met belangrijke bezuiniging. Voor de bejegening der patienten door de militaire artsen, ook in den omgang, heeft de heer Ezerman niets dan lof, maar eene heele reeks van feiten geeft hij om te bewijzen dat het oppasserspersoneel voor het grootste deel bestaat uit een bende onbruikbare drinkebroers. Den chef van den geneeskundigen dienst maakt hij daarvan geen verwijt, want hij weet dat deze al heel blij is als hij voor f 40 's maands een niet al te linksch individu als verpleger kan krijgen. Op dit gebied heeft men in het hospitaal te Weltevreden al een groote schrede voorwaarts gezet door het aanstellen van een europeesche hoofdverpleegster op een inkomen van f 100 's maands en over de diensten dezer dame is men zóó tevreden, dat haar onlangs in den vorm van huishuurindemniteit een verhooging werd toegelegd van f 50 's maands. De weg om te geraken tot verbetering is dus aangewezen.

Ten slotte vinden wij in het artikel van den heer Ezerman bevestiging van wat onlangs in de *Java Bode* is gezegd en bewezen: dat de warongs, die in de hospitalen door onderofficieren ten gerieve zg. der patienten 3de klasse worden gehouden, ware woekerzaakjes zijn.

Een bedolven Hindoepaleis. Het *Soer. Hbl.* ontving uit betrouwbare bron bericht, zegt de *Java Bode*, dat de ontdekking van een bedolven Hindoepaleis nabij Singosari door den heer E. de Waal, grootendeels humbug is. Er is een natuurlijke grot ontdekt met een paar ruime vertrekken er in, zonder dat vast staat dat men met overblijfselen uit het Hindoe-tijdperk te maken heeft. Vermoedelijk betreft de ontdekking eenige gangen van oude mijnbouw-werken. In enkele dezer gangen vindt men in het padasgesteente eenige figuren gebeiteld.

De Regent van Pati, Adipati Ario Tjondro adi Ningrat is 23 Januari in den ouderdom van 72 jaren overleden.

Ziekenverplegingen voor Inlanders. De chef van den civiel geneeskundigen dienst heeft den resident van Batavia om een opgave verzocht van de plaatsen, waar ziekeninrichtingen gevestigd en onder welke benaming bekend zijn, hoeveel patienten elke inrichting kan bev[…] en onder welke klasse zij behooren te worden gerangsch[…] het gemiddeld aantal lijders per dag en daarbij tevens [...] staat te voegen van het personeel in elke inrichting w[…] zaam, ten einde met die gegevens de Regeering een voor[…] te kunnen indienen tot betere verdeeling dier inrichtin[…] in het algemeen en tot het vaststellen eener vaste regel[…] tot opname van zieken van verschillenden landaard, lezen wij in *het Bat. Nbl.*

De koffieoogst in Serdang. Volgens bericht [...] Serdang, zijn de koffieplanters op het moment weer b[…] te spreken over de cultuur, waaraan zij hunne krach[…] wijden; dit is toe te schrijven aan den rijken oogst, die[…] tuinen beloven. De boomen zijn zoo met koffievruch[…] overladen dat het oogsten er door wordt bemoeielijkt [...] van den lateren oogst zelfs minder vruchten kunnen wor[…] verwacht. Insecten blijven gelukkig weg en de koffiepri[…] zijn ietwat stijgende, zoodat de vooruitzichten beginnen [...] beteren, zoo meldt *de Deli Ct.*

Inlanders naar Europa. Het bestuur van [...] groep N. I. van het Algemeene Ned. Verbond maakt [...] kend dat het bericht heeft ontvangen van de scheepsag[…]nt voorheen J. Daendels en Co., dat de stoomvaartmaatscha[…] Nederland bereid is aan inlandsche onderwijzers en and[…] inlanders (misschien ook Chineezen) passage van en n[…] N.-I. voor enkele reis (dus geen retour) te verleenen, te[…] betaling van f 100 per hoofd.

Een goede maatregel. Aan de ambtenaren van [...] B.-B. is bij gouv. besluit toegestaan bij den dagelijks[…] dienst en op dienstreizen een costuum van witte sto[…] dragen, n.m. een atilla met boord en manchetten en [...] staanden kraag met ambtsknoopen verguld of verzilv[…] al naar den rang en met mouwversiering van tressen; [...] pet met wit linnen overtrokken en voorzien van eene zw[…] klep met het rijkswapen.

De Boerenkolonie te Lembang. Aan het *Nie[…] van den dag voor N.-I.* ontleenen wij het bericht dat [...] heer van Ham met de „Koningin Regentes" naar Hol[…] vertrekt, om te Delft zijne studies voor ingenieur voo[…] zetten en daarna vermoedelijk in 1905 weder naar In[…] terug te keeren.

Een nieuw dagblad te Batavia. De *Java[…]* gewaagt van een haar uit Nederland geworden bericht, [...] wellicht nog in de eerste helft van dit jaar een nieuw g[…] dagblad te Batavia zal worden uitgegeven, waarvan het [...] drijfskapitaal ad 6 ton reeds moet zijn gevonden. Het [...] zal geschoeid worden op neutralen leest en in formaat, [...] houd en wijze van uitgifte geheel gelijken op *de Telegr[…]*

Ontevredenheid. Aan de *Locomotief* wordt [...] Soerabaja geschreven dat er te Sidho-Ardjo eenig misnoe[…] schijnt te heerschen onder de bevolking en er gemopp[…] zou worden over onvoldoende schadeloosstelling voor [...] polowidjo, die een poosje geleden hier en daar op last [...] de negri moest worden uitgeroeid. De schrijver meent [...] het wel weer het oude liedje zal zijn, m. a. w. dat de kl[…] man hetgeen hem toekwam waarschijnlijk niet gekregen [...] hebben door de schuld van anderen.

Verder hoort men er klagen over het feit dat de suik[…] fabrieken, niettegenstaande haar rietaanplantingen reeds [...] aanzienlijk werden uitgebreid, nog steeds voortgaan met [...] uitbreiding, door aldaar gronden in te huren, zoodat [...] bevolking niet meer over voldoende sawahs beschikt. [...] is waar ontvangt de kleine man huur voor zijn grond [...] doch dat geld is in een wip op; de huurpenningen zou[…] niet altijd geregeld uitbetaald worden; de bevolking zou [...] of meer tot dien huur geprest worden door de dorpsbu[…] meesters, die, voor hun bemoeiïngen in casu, van de on[…] nemingen „smeer" zouden krijgen.

Decentralisatie. Als vaststaande wordt aangeno[…] dat de invoering der decentralisatie met 1 Januari 1[…] zal plaats hebben.

In *het Bat. Nbl.* vindt men de, bij besluit van 22 Jan[…] jl. vastgestelde instructie voor den regeeringscommis[…] voor de decentralisatie, bestaande uit 15 artikelen.

Wederom een kranig feit. Een brigade maréch[…] sée onder commando van den amboneeschen sergeant *W[…] wangko* werd, blijkens een bericht in een der laatst ontva[…] *Deli-couranten*, op de grens tusschen Meulaboh en Seuna[…] door 80 Atjehers aangevallen, de bende werd echter te[…] geslagen en achtervolgd, zij liet daarbij 5 dooden in [...] handen, terwijl aan onze zijde 2 minderen werden gew[…] Terecht hulde aan den amboneeschen aanvoerder, die b[…] baar met groote kalmte en beslistheid den aanval der [...] klewangen heeft doorstaan.

De onderwerping van Panglima Den, die zich bij Pang[…] Polem heeft aangemeld, is werkelijk een felicitatie waard, [...] dat blad, daar hij steeds een der lastigste personaadjes gew[…] is, die nog vrij veel invloed had. Ook verschillende an[…] hoofden kwamen in onderwerping.

De haven van Soerabaja. Ter beschikking [...] den hoofdingenieur Lamminga zullen spoedig nog 2 i[…] nieurs worden gesteld voor opnamen tot het kanalise[…] van de Pegirian-rivier, die geschikt wordt gemaakt voor [...] groote prauwvaart, in het belang van den handel, die la[…] die rivier vele pakhuizen heeft.

Van het havenplan-de Jongh komt, volgens de *Soer.[…]* niets, daar de kosten te hoog zijn.

Broodfabricage. Bij het 18e bataljon te Buiten[…] zijn, blijkens de *Javabode*, proeven genomen met eene nie[…]

---

over niets anders. En met meer vertrouwen luisterden wij naar de optimisten, wier grootsche verwachtingen ons wel eens een glimlach hadden ontlokt.

Mijn takitories geven geen zaakkundige uitleggingen en houden zich niet op met een speciale waardeering van de kwesties, die zich in Suriname voordoen. Den belangstellenden lezer eenigszins te orienteeren; hem een kijk te geven in de menschen-maatschappij aldaar en in haar drijven en werken; ziedaar mijn doel. Hoe wij daar leven en praten? Opdat men wellicht eenigszins meer hart zal krijgen voor dat deel van Nederland en gevoelen, dat het de moeite waard is er zich mede bezig te houden.

Wat we toen, in die dagen der groote verwachtingen, hebben gesproken, als we samen wandelden op de frissche uren van den dag, op het Plein of aan den Waterkant, of als we 's avonds op balkon of stoep ons verkwikten aan de heerlijke frischheid? Ik denk met bizondere levendigheid terug aan een avond bij een mijner vrienden, een ondernemend man, een planter, die ook bekend was met tegenspoeden en teleurstellingen. Waarom ik juist bij voorkeur aan dat uurtje op 't balkon, bij 't genot van een schommelstoel en de onmisbare Whiskey-soda terug denk? Omdat de herinnering aan een Surinaamschen schoonen avond er mee vereenigd is. Iemand, die den Surinaamschen avond niet kent, niet kan mee gevoelen, kan moeielijk verstaan wat ik met mijn woorden zoo gaarne zou willen uitdrukken. Welke avonden? Die met maneschijn, zoo helder, dat ons het licht haast hindert, als wij niet in de schaduw gaan of zitten? Ze deden mij vaak denken aan winter-nachten in Europa, de heldere nachten, als de wit bevroren grond het maanlicht terugkaatst en de lucht zoo buitengemeen zuiver is. Dat sterke schijnsel op de witte stofferige wegen, scherp zich afteekenend bij de schaduwen van boomen en huizen; de heldere atmosfeer, waarin men het zachte licht ziet; de geheimzinnige schoonheid van een laan, welker hooge boomen die tooverachtigen glans doorlaten, die den vorm der roerlooze bladeren en takken afteekent op den blanken grond; de witte huizenrijen, wier gevels, in glans badend, veel schooner lijken dan ze bij het daglicht zijn, en dan dat hooge gewelf, waarin hier en daar een groot sterrenbeeld zich nog blijft vertoonen. Schooner nog waren mij de nachten, als de schitterende hemel met de ontelbare sterren en sterrenbeelden, dat bosch van gouden lichten, geen wedijver van 't grooter licht had te vreezen. Dan schijnt er meer rust te zijn in den nacht. Het sterke maanlicht heeft iets, dat overspant; de duister der avonden, brengen ons meer tot ons zelf. Die nacht is toch niet zoo heel duister. Helder genoeg om op te merken de omtrekken der dingen en de donkere massa's van het geboomte, zoo plechtig in hun stilheid.

Nu, als zoo'n avond er is, heeft men 't goed op 't ruime balkon van een vriend en luistert men gaarne naar 't opwekkend woord van een man, die u voorspelt, dat nu de tijd voor Suriname is gekomen. De groote staf der Suriname-Maatschappij was pas in de kolonie aangeland. Wat men ook voor bedenkingen had, evenals mijn gastheer, tegen de groote voordeelen aan die onderneming toegekend, het feit was toch van groote beteekenis. Nu zou een deel van het binnenland worden geopend. Knappe mannen waarborgden goed werk. Maar dat was nog niet het eenige. Wat den opgewekten, zelfs zoo ondernemenden man vooral met groote verwachtingen vervulde, was de aangevangen tabakscultuur. Aan hare resultaten twijfelde hij niet. Hij spiegelde mij voor, hoe 't werk werd aangevat en welk een omvang het zou verkrijgen. De Surinaamsche Deli-tabak was van uitnemende kwaliteit. De grond uitstekend er voor. Dat beloofde wat. De opkomst der kolonie!

Wat kon ik met mijn leekenbegrip dien avond meer doen dan luisteren. Rees niet wel eens een beetje scepticisme? Ik had al zooveel droomen meegedroomd. Maar zulk een opgewektheid van een energieken man is aanstekelijk. En toen ik tegen middernacht, huiswaarts gaande, nog een straatje rondliep, om als naar gewoonte nog eens de blikken op te heffen naar den heerlijken starrenhemel, had ik eigenlijk veel minder aandacht dan anders voor dat groote wonder, dat mij altoos met ontzag vervulde, den Schorpioen, die zijn reuzenstaart slingert in een onmetelijken boog en grooter, machtiger, indrukwekkender is dan alle wereldstelsels waarvan ons oog iets bespeuren kan. Want ik dacht meer aan dit onaanzienlijk plekje grond, waarop wij woonden en werkten en wat de tijden daarvoor zouden aanbrengen. Zou niet misschien die breede watervlakte der trotsche rivier, waarlangs ik ging, weldra wemelen van vracht- en mailbooten? Ik kon 't niet helpen, dat ik voor dit stipje in 't groote heelal meer voelde, dan voor al die groote werelden daarginds. Een mensch is niet als een zandkorrel, die bij den hoop kan zijn met millioenen andere korrels, zonder wortels uit te werpen. Wij hechten ons en voelen voor onze omgeving. En ook deze liefde hoopt vele dingen.

Er is in deze dagen nog al eens gesproken over optimisme van de menschen in Suriname. De heer J. A. de Gelder, in zijne terecht opzienbarende brochure: „*Het heden en de toekomst der kolonie Suriname*" stort daarover zelfs de vol geladen violen zijner verontwaardiging uit. Niet slechts tuchtigt hij aldus de Surinamers zelf, die in de vooringenomendheid voor hun land, uit eigenbelang dus ook, zooals de schrijver uitdrukkelijk zegt, er maar wat op los fantaseeren en zoodanig, dat zelfs beraden menschen, als de heer de Gelder zelf is, door hun waan worden meegesleept. Ook andere, intellectueele personen, staatsdienaren, die allen geheel buiten den handel of industrie stonden, werden groote optimisten, „en dit werden zij reeds enkele weken nà hun binnentreden in de Surinaamsche omgeving." Dit feit door den schrijver vermeld, is zeker opmerkelijk. De vraag ligt voor de hand, of de kennismaking met Suriname, vooral het werkzaam zijn aldaar, in verschillende betrekkingen, voor de belangen der kolonie, niet voor een deel schuld heeft aan dat, wat de heer de G. ten onrechte geheel stelt op de rekening van een ondoordacht meegaan met ter plaatse heerschende illusiën. Hij zelf kent Suriname niet bij aanschouwing. Slechts uit het oogpunt der door hem vooral op touw gezette en geleide onderneming bezag en beoordeelde hij haar. Niet het land zelf was 't voorwerp zijner liefde, maar zijn maatschappij en de verwachting, misschien eene ook wat overspannene, die hij van haar had.

Wat is de weinig opwekkende loop der dingen geweest? Op die blijde jaren, van welke ik sprak, is groote teleurstelling gevolgd. De verwachtingen door de oprichting der Suriname-maatschappij gewekt, alsmede vele andere voorstellingen van naderenden bloei, zijn, jammerlijk genoeg, gevolgd door zeer groote tegenspoeden, die ik hier [...] nader behoef te schetsen, omdat zij van algemeene beke[…] heid zijn. De goudindustrie doorleeft een krisis, die [...] wel anderen, minder pessimistisch dan de heer de G., [...] hoofd doet schudden; de groote landbouw zag na [...] gunstige jaren zeer rampspoedige komen, tengevolge [...] een ziekte in de cacao-boomen, waardoor die cultuur er[…] wordt bedreigd; treurige ervaringen, door buitenland[…] geldschieters opgedaan, schokten het vertrouwen in S[…] naamsche zaken voor onbepaalden tijd. Ook voorbijgaa[…] zeer tijdelijke tegenspoeden, zooals de ziekte die een paar j[…] geleden in Paramaribo heerschte, kwamen de ongunst[…] tijden vermeerderen.

Slechts één hoop bleef er voor Suriname over. [...] laatste verwachting, waaraan men zich met te meer kr[…] vasthield, naarmate de tegenwoordige toestand te bede[…] lijker scheen. De kolonie zou een tram krijgen, een sp[…] verbinding van het achterland en de goudvelden met [...] hoofdplaats. Wat de Maatschappij Suriname niet dan [...] Regeeringssubsidie wenschte te volbrengen, had de Ne[…] landsche Regeering besloten zelf uit te voeren. Het ja[…] lang wikken en wegen had eindelijk geleid tot het besl[…] om, daar de kolonie zonder betere verkeerswegen zeker [...] tot eenigen bloei van beteekenis zou geraken, de aarzelin[…] te overwinnen. Een groot, een moedig besluit, waar[…] allen die Suriname liefhebben, den overleden Minister [...] van Asch van Wijk hartelijk dankbaar zijn. En dat te m[…] wijl hij de uitvoering van het groote plan opdroeg [...] een man als den ex-Minister van Waterstaat en Open[…] Werken, den heer Lely. Het plan ging er door. De arb[…] is op gang. En hoe moeielijk ook deze dagen voor [...] kolonie zijn, het vooruitzicht, dat met die ondernem[…] wordt gegeven, houdt den moed er in. Na de ongunst[…] jaren zullen ook voor den landbouw nog wel weer be[…] komen. Reeds doen zich voorteekenen kennen, die wij[…] op 't afnemen van de cacao-ziekte. En de grondiger [...] oefening van de landbouwtoestanden belooft voor de toekom[…] waarborgen, die den planter ten goede zullen komen.

(*Wordt vervolgd.*)

manier van broodfabricage te velde. Een der ingezetenen, een engelschman, die lang in Australië als cowboy rondzwierf, heeft een manier van broodbakken aan de hand gedaan, zooals men in de rimboe in Australië toepast.

Ieder soldaat krijgt zijn portie meel met water en wat gist en nog andere, den schrijver onbekende, zaken en maakt daaruit het deeg. Dat deeg wordt in een houtkoolvuur geworpen en daarin gaar gebakken. Het op deze wijze verkregen brood is smakelijk, van buiten is het wat zwart door de houtskool, doch daarvoor krabt men het schoon. Dit brood blijft lang goed.

Clandestine pandhuizen. Aan het *Bat. Nbl.* ontleenen wij het bericht dat het te Bandoeng thans wemelt van clandestine pandhuizen, een dadelijk gevolg van de ingevoerde pandhuisregie, welker tarieven, voornamelijk voor goederen van waarde, als lijfsieraden en andere preciosa, voor de bevolking te laag worden bevonden. Die eenvoudige menschen loopen thans echter gevaar dat zij, zonder eenig verhaal blootstaan aan de onzuivere praktijken der clandestine pandhuishouders.

Atjeh. De correspondent der *N. R. Ct.* te Batavia seint: »Bij een klewangaanval op de manschappen, die met de bekking van de werken aan een brug in Seunangan belast waren, werd de luitenant der cavalerie de Bruin gewond.” (Blijkens het officiersboekje is de gewonde de 1e luitenant der cavalerie C. L. C. de Bruin.)

Merauké. De regeering wenscht een succursale van 's Lands Plantentuin op te richten te Merauké. Prof. Treub zal spoedig derwaarts vertrekken, ter voorbereiding.

Vereeniging van landhuurders te Djokja. Aan de *Javabode* ontleenen wij het bericht dat op den ..en Januari j.l. te Djokja een algemeene vergadering werd gehouden van landhuurders, die slechts door 20 van de 36 stemgerechtigde leden werd bijgewoond. Het oude bestuur werd door hen herkozen, maar de president verklaarde het nieuwe mandaat niet te willen aanvaarden als de vergadering geen motie van vertrouwen uitbracht, die aan het bestuur de overtuiging kon schenken van de goedkeuring van de, tot heden gevolgde en nog te volgen richting.

Daarom was de vergadering in de gelegenheid gesteld, een bestuur te kiezen naar haar hart. Hoewel deze er op aandrong dat het bestuur zijn mandaat zou aanvaarden, verklaarde dit zich alleen bereid, aan te blijven tot eene volgende, over veertien dagen te houden, algemeene vergadering, waarin het dan hoopte dat alle leden aanwezig zouden zijn om eene beslissende verkiezing te houden.

De heer Zeverijn van de Cultuur-maatschappij der Vorstenlanden hield een belangrijke voordracht over den ellendigen toestand, waarin de indigo-, tabak-, koffie- en suikercultuur in Djokdjakarta verkeeren, terwijl zij zwaardere lasten te torsen hebben dan in het naburige Soerakarta.

Mentawei-eilanden. Aan hetzelfde blad ontleenen wij het reeds bekende bericht uit *de Sumatrabode* over een bericht van den controleur der ommelanden van Padang naar de Mentawei-eilanden om allerlei, tegen des heeren Maass' *liebenswürdigen Wilden* ingebrachte klachten te onderzoeken. Het laatstgenoemde blad komt nu ook tot de slotsom, zoo vaak verkondigd, dat de eilanders veel minder schuldig zijn dan de brutale maleische prauwvoerders en handelaren. Deze laatsten maken eenvoudig misbruik van den eenvoud der eilanders en van de omstandigheid, dat onder dezen geen flink vertegenwoordiger van het gouvernement is gesteld om hunne rechten te beschermen. Ook daar is dus uitbreiding en bevestiging van ons gezag noodig, zegt *de Javabode*.

Goesti-Arsad. Volgens *het Bat. Nbl.* is Goesti Arsad met zijn gevolg nog steeds te Batavia. Het verhoor door den Gouverneur-Generaal heeft nog niet plaats gehad.

Zoutbriquetten. Het *Bat. Nieuwsblad* meldt in verband met de zending van den machinist Overbeek naar Europa voor de keuring van machines voor de briquettering van zout, dat deze 2e klasse reist. Verder dat 100 pikols Indisch zout naar Oostenrijk zullen worden gezonden met het oog op de mogelijkheid dat dit zout minder geschikt is om tot briquetten te worden geperst dan het Oostenrijksche zout.

Ten slotte bericht het blad dat de regeering hare ontstemming heeft te kennen gegeven over het feit, dat de raming der kosten van den bouw der briquettenfabriek te ..anget overschreden is.

Kabel. De kabelsectie Batavia—Tandjong Pandan is geopend. Telegrammen voor Muntok, Pangkalpinang, Tandjong Pandan en Pontianak van en voor kantoren op Sumatra moeten via Palembang en van en voor overige kantoren via Batavia geseind worden.

Inspecteur voor het inlandsch onderwijs. Blijkens *de Javabode* heeft minister Idenburg het advies ingewonnen van de Indische regeering over de benoeming van den inspecteur voor het Inlandsch onderwijs te Padang Ophuysen tot hoogleeraar aan de universiteit te Leiden, in de plaats van den aftredenden lector Klinkert. De regeering heeft tegen die benoeming geen bezwaar, evenmin als de heer Ophuysen.

Landrenten. Volgens *het Bat. Nbl.* is door den assistent-resident van Krawang voorgesteld om een bedrag van f 27932,93 aan landrente over 1903 af te schrijven. In 1902 werd een bedrag afgeschreven van f 14153.88.

Aan den assistent-resident is de vraag gedaan, wat de oorzaak is dat de velden onbeplant bleven. Een uitvoerig rapport wordt ingewacht.

Tentoonstelling te St. Louis. Het *Bat. Nbl.* bericht, dat de kamer van koophandel te Batavia van de Nederlandsche kamer te New-York bericht heeft ontvangen, dat deze voornemens is, gedurende de tentoonstelling te St. Louis haar kantoor tijdelijk over te brengen naar het tentoonstellingsterrein.

Hierdoor zullen de belangen der Nederlandsche koloniale exposanten, waarvan de behartiging haar mocht worden opgedragen, het best gediend worden.

Tagog Apoe. Volgens het *Bat. Nieuwsblad*, heeft bij den aanleg der spoorlijn te Tjigatrap een afschuiving van de klei plaats gehad, waardoor 15 man van een hoogte van 5 meter werden meêgesleurd.

Twaalf man bleven ongedeerd, 3 werden bedolven en onmiddellijk opgegraven. Het bleek dat 1 dood was, 1 zwaar en 1 licht gewond.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale Staten hebben hun gedachten laten gaan over de ontwerp-verordeningen, waarbij den heer J. O. Harken, voor de door hem vertegenwoordigde en den heeren Bray en de Groof, voor eene andere combinatie, zal worden vergund een onderzoek in te stellen naar de geschiktheid van, door hen aangewezen terreinen voor den landbouw in 't algemeen of voor de cultuur van tabaksplanten in 't bijzonder.

Blijkens het Voorloopig Verslag dier Staten hadden dezen meer vertrouwen in de, reeds bekende combinatie-Harken dan in die, waarvoor de heeren Bray en de Groof optreden, want terwijl men het toch alleszins billijk achtte, dat aan de combinatie, waarvoor de heer Harken het verzoek doet, en die indertijd met ernst de tabakscultuur had aangevat, de gelegenheid wordt gegeven op dezelfde terreinen met andere gewassen dan tabak proeven te nemen en hiertoe de vergunning te verkrijgen meende men, met betrekking tot het tweede ontwerp, in het oog te moeten houden »dat, waar gedurende vijf jaren een groote uitgestrektheid land, door het verleenen der vergunning, aan de algemeene mededinging wordt onttrokken en dus voor exploitatie door anderen ontoegankelijk wordt gemaakt, zekerheid, voor zoover dit mogelijk is, gewenscht is dat het onderzoek met ernst zal worden aangevat en dat de combinatie, waarvoor de aanvragers optreden de beschikking heeft over de middelen benoodigd voor het instellen van het onderzoek en het nemen der beoogde proeven.«

Wij achten, in 't algemeen gesproken, deze bedachtzaamheid der Staten niet alleen begrijpelijk maar ook alleszins gerechtvaardigd. Een kolonie, elk land dat men vooruit wil helpen, is niet gediend door 't optreden van beunhazen van allerlei slag, die maar al te dikwerf de plaats innemen, waar anders ernstige lieden zegenrijk zouden kunnen werken.

Suriname heeft ook al reeds op verschillend gebied meer dan zijn deel van het gebeunhaas gehad, dat grootscheeps veelal beginnend met 'n schijntje werkkapitaal maar veel humbug en toekomst-muziek, dikwerf jammerlijk fiasco maakt, hetwelk dan door schelden en afgeven op 't land wordt verhaald, dat zoogenaamd niet gaf wat het beloofde, alsof 't intusschen niet reeds genoeg gestraft was met 't prutswerk van speculanten, die meenen te kunnen oogsten zonder te hebben gezaaid.

't Is daarom wel degelijk zaak om goed uit de oogen te zien, opdat de kolonie niet nogmaals leergeld betale bij het verleenen van uitgebreide vergunningen aan combinatiën, welke daarvoor niet in aanmerking behoorden te worden gebracht.

Hopen we intusschen dat de combinatie-Bray en de Groof, aan 't bestuur voldoende waarborgen oplevere, om haar, met goed vertrouwen op den ernst harer pogingen, de door haar gevraagde vergunning te kunnen verleenen. Suriname heeft mannen noodig, die niet alleen *willen* maar ook *kunnen*, en voor dit laatste is het kapitaal meê een beslissende factor.

Over het algemeen waren de Staten er dus wel voor te vinden om mede te werken tot het tot stand komen der hier bedoelde verordeningen. Men achtte evenwel o. a. den termijn van vijf jaren lang genoeg voor een ernstig onderzoek, terwijl ook in overweging werd gegeven om de groote, hierbij betrokken landcomplexen niet dadelijk in hun geheel ter beschikking der bedoelde combinatiën te stellen, maar geleidelijk naar mate de door haar te nemen proeven zouden vorderen en uitbreiding der te onderzoeken terreinen noodig maken. Voorts werd het denkbeeld van de uitgifte in erfpacht, in stede van die in allodialen eigendom aan de hand gedaan.

Aan den, in het *Gouv. Adv. Blad* gepubliceerden staat van de opbrengst der middelen in het afgeloopen jaar, ontleenen wij dat die f 2.236.394 bedroeg tegen f 2.193.218 in het vorige jaar. Hierbij moet echter niet uit het oog worden verloren, dat onder de middelen voor 1903 een bedrag van ruim f 103.000 voorkomt, verkregen door overschrijving van die, in 1901 door leening ontvangen doch niet voor productieve werken bestede som, waartegenover voor 1902 slechts een, uit gelijke bron voortkomend bedrag van omstreeks f 45.000 staat, zoodat de eigenlijke middelen in het afgeloopen jaar ongeveer hetzelfde hebben opgebracht als in het jaar te voren maar toch iets meer dan voor 1903 was geraamd. Bij de raming der middelen was toch gerekend op een opbrengst van de leening voor productieve werken ad f 189.500, welke achterwege bleef, en de totale opbrengst bleef met een bedrag van ruim f 187.000 beneden de raming.

Onder de middelen, die in 1903 ruimer vloeiden dan in het voorafgaande jaar behooren, wat directe en andere belastingen betreft, de accijns op het binnenlandsch gedistilleerd, de invoerrechten, de belasting op het goud en de zegelrechten, die resp. pl. m. f 11000, f 7000, f 6350 en f 5250 meer opbrachten, terwijl de personeele belasting, het patentrecht, de belasting op de huurwaarde, de geneeskundige belasting, successie- en overgangsrechten en de opbrengst van de gouvernementsscholen voor U. L. O. met bedragen van resp. pl. m. f 2800, f 1350, f 5000, f 15600, f 8800 en f 4300 beneden de, in 1902 ontvangen sommen bleven.

Zooals men reeds weet zouden nu, wat de geneeskundige belasting aangaat, den planters door den fiscus de duimschroeven worden aangelegd, tenzij hun de gelegenheid wordt gegeven om de uitkomst van den eerstvolgenden cacao-oogst af te wachten.

Onder de »inkomsten van onderscheiden aard« valt de aandacht onmiddellijk op het belangrijk hooger cijfer, f 58157, dat in 1903 voor balata-concessiën werd ontvangen tegen slechts f 38873 in 1902. Aan passagegelden op de gouvernementsvaartuigen, bij den dienst der posterijen, en wat mijnconcessiën aangaat, bleven de ontvangsten zoowel beneden die, welke in 1902 werden verkregen als benedende raming.

Over het geheel kan men, dunkt ons, in aanmerking nemende den treurigen toestand, waarin de belangrijkste cultuur der kolonie in het afgeloopen jaar verkeerde, tevreden zijn met de verkregen uitkomsten, waartoe evenwel het nieuwe leven, dat de tramaanleg in de kolonie bracht, ook wel het zijne zal hebben bijgedragen.

Wat den tramaanleg aangaat viel daarbij een merkwaardig verschijnsel te constateeren. Waarschijnlijk tengevolge van de, tegen de speelwoede in de kolonie genomen maatregelen, hebben zich een twintigtal Chineezen als arbeiders bij dien aanleg verbonden. Als Johnnie nu maar niet het eigenlijk werken heeft verleerd. De Paraneger is, we hebben 't nog onlangs van den heer Berkhout vernomen, vooral bij het boschkappen, hetwelk nu op groote schaal in die buurt moet worden verricht, zeker wel een op prijs te stellen arbeider. Maar, 't schijnt dat men hem nu ook al de overtuiging van eigen onmisbaarheid wil bijbrengen, wat natuurlijk aanleiding geeft tot hoogere eischen van zijn kant. Zoo lezen we in een correspondentie uit Boven-Para aan de *Surin. Bode*, die inzonderheid de belangen van het negerras voorstaat, 't volgende:

»Dezen (de arbeiders uit de stad) verdienen f 1.25 daags, plus kost, medicijn en vrije woning; daarbij hebben zij 4 of 5 personen, die dagelijks voor hun drinkwater zorgen, terwijl het Paravolk voor slechts f 1.50 zonder meer en met eigen gereedschappen moet arbeiden.

In het belang der goede zaak wilde ik het mijne bijdragen, dat de arbeiders zich met f 1.75 tevreden stelden, maar zij komen met zulke mathematische bewijzen voor den dag, die ik niet kan wederleggen. Ze rekenen het zoo uit: f 1.25 voor een dagloon, f 0.50 voor kost, f 0.25 voor gereedschappen, f 0.25 voor inwoning, dus totaal f 2.25 per dag; dan is reiskost niet medegerekend.«

Den Para-arbeider zal zeker wel evenals aan alle arbeiders bij den aanleg vrije geneeskunige behandeling toekomen en wat de mathematische bewijzen voor de billijkheid zijner eischen aangaat, gelooven we daaruit te mogen afleiden, dat 't den luitjes enkel te doen is om binnen zoo kort mogelijken tijd, zooveel mogelijk te verdienen en dan weer een tijdje te kunnen luilakken: 25 cent daags voor gereedschappen of gerekend op 6 werkdagen in de week f 78 in het jaar aan bijlen en schoppen en een gelijk bedrag aan logies, benevens 50 centen daags aan bacoven, mais en bakkeljauw of ander gebruikelijk dagelijksch voedsel; is die eisch werkelijk billijk?

De *Bode* zou beter doen om, opkomende voor den minderen man waar wezenlijke grieven zich voordoen, aan een werk als den tramaanleg, waarvan 't nut voor de heele kolonie zoo duidelijk in 't oog springt geen moeilijkheden in den weg te leggen door voedsel te geven aan overdreven eischen van den neger-arbeider.

Tot de mythen en sagen, welke wel eens omtrent de kolonie worden vernomen, behoort ook die betreffende het moordend klimaat, dat b. v. in 1903 in de districten met een bevolking van omstreeks 40000 zielen en in vereeniging met alle andere oorzaken 777 offers of ruim 19 op de 1000 zielen eischte.

In den laatsten tijd moet volgens *Onze West*, 't in de buurt van de Sarakreek van tijgers wemelen. Op Dieu Merci werden in 1 maand tijds 7 tijgers gedood.

Hetzelfde blad had vernomen dat tegen 1 April een gewijzigde vaartregeling voor de schepen der W.-I. mail zou in werking treden en hoopte dat dan rekening zou worden gehouden met de vaartbeurten der Royal Mail Steam Packet Co. Zooals de lezers zullen weten is onlangs een wetsontwerp ingediend, waardoor een geregelde wekelijksche verbinding tusschen het moederland, Paramaribo en Curaçao, met de schepen van genoemde maatschappijen zal zijn gewaarborgd.

RECLAMES.

Uit O.-Indische bladen.

Atjeh. Aan de, in de **Deli-Ct.** voorkomende Atjehbrieven ontleenen wij het volgende:

Januari zet zich rustig in, in de Onderhoorigheden gaat men ongestoord voort met patrouilleeren, op Groot Atjeh maakt men zich gereed voor de groote tochten, die nog op het programma staan. In de eerste plaats moet hier genoemd worden de excursie onder overste Van Daalen naar de Gajó-Loees.

Met enkele woorden sprak schrijver reeds vroeger hier over. In de laatste dagen van Januari of begin Februari dacht men te vertrekken met een colonne van 200 man (10 brigades marechaussée van Indrapoeri) en ongeveer evenveel dwangarbeiders. Het doel van den tocht is om meer kennis van de binnenlanden te verzamelen, doch ook om de vijandelijke elementen, die nog steeds in de Gajó-Loees bijeen moeten zijn, een gevoelige les te geven. Om het eerste doel te bereiken nemen een luitenant-opnemer, een mijningenieur en een mantri van 's lands Plantentuin te Buitenzorg aan den tocht deel, voor het 2e doel beschikt men over een vrij groot aantal karabijnen. En dit is begrijpelijk, als men bedenkt, dat men nog slechts eens en toen slechts voor een gedeelte in deze streken is doorgedrongen, (colonne Colijn medio 1902) waarbij men op goed versterkte stellingen op de Boer Intem-Intem gestuit is. Zouden de heeren thans na een afwezigheid van bijna 2 jaar nog niet eens een poging wagen om ons den toegang te beletten.

Het is goed, dat men er ook ditmaal met de »snaphaan pendek” — zoo betitelt de Atjeher de met korte karabijnen bewapende marechaussées — op uitgaat, want daar hebben de djahats het meest respect voor.

En geen wonder, want de infanterie legt het tegen dit Atjhesche keurkorps ongetwijfeld af. 't Is voor de bataljons een treurige bekentenis, die van het hart moet, en dit te meer, omdat men er de infanterie geen verwijt van kan maken.

De veldbataljons leiden een dubbelslachtig bestaan, heden moeten zij bruikbaar zijn om weken en weken achtereen als nomanen-stammen rond te zwerven ter vervolging van een inlandschen vijand, die vlug en handig als een kat op zijn onverwachts verschijnt en verdwijnt, morgen moeten zij, als de B. V. zijne zinnen op onze koloniën gezet heeft, den strijd opnemen tegen de goed geschoolde en bewapende Europeesche troepen. Heden hunkeren zij naar een klewang en een licht, zij het dan ook weinig verdragend, vuurwapen om den plotseling verschijnenden vijand te kunnen staan, morgen behoeven zij een lang- en verdragend geweer om het vuurgevecht tegen den eveneens van repeteerwapens voorzienen tegenstander reeds op grooten afstand op te kunnen nemen.

De marechaussée daarentegen is en blijft op Atjeh, de Atjeher was tot nu toe zijne eenige vijand; karabijn en klewang zijn zijne vertrouwde wapens, practisch en bruikbaar.

Is het niet reeds daarom begrijpelijk, dat de »snaphaan pendek” den Atjeher meer ontzag inboezemt, dan de compagnie Javanen, waarvan de manschappen met moeite hunne zware geweren torsen of de Europeanen, die hoe bruikbaar ook, waar moed en kracht op den voorgrond treden, het afleggen als ze met sober voedsel en zonder behoorlijk onderdak dagen achtereen de vlugge Atjehsche benden moeten opsporen en vervolgen.

Doch een compagnie Amboneezen, een compagnie van het 3e bataljon, van het bataljon met een gedecoreerd vaandel, van het bataljon, dat steeds trotsch is geweest op den bijnaam van »leeuwenbataljon,” cijfert gij zulk een compagnie weg, die er zoo martiaal uitziet, als zij uitrukt? Zij zijn vlot, de Amboneezen, gewillig en bruikbaar en met eenige toewijding is er slag in te krijgen en kan men ze voeren, waar men wil, doch deze drie compagnieën, die zoo goed zouden kunnen zijn, dienen tot reserve van het korps marechaussée en dit is de genadeslag voor het 3e bataljon.

Men eischt veel van den marechaussée, hij moet lichamelijk geschikt zijn om de zwaarste diensten te kunnen meemaken, en zijn gedrag moet van dien aard zijn, dat hij zijn taak, die hij dikwijls zonder toezicht en althans zonder den druk van bepalingen en voorschriften moet uitvoeren, naar behooren volbrengt. Terecht wordt er dan ook een eer ingesteld om marechaussée te zijn, voegt men hiernog aan toe, dat de soldij hooger is, dan is het alleszins begrijpelijk, dat elk goed soldaat er naar haakt om de marechaussée's krul op de mouw te dragen. Wat blijft er echter over en wat kan men verwachten van een compagnie, waar voortdurend de kern, het beste en flinkste gedeelte, uitgehaald wordt, terwijl de zwakke en bij de marechaussée niet bruikbaar gevonden manschappen achterblijven?

Met weerzin worden dan ook de bevelen »20 man overgaan bij de mareschassée« ten uitvoergelegd, want men weet maar al te goed, dat de 20 vrijwilligers, die voortreden, de beste der compagniën zijn, die men ongaarne afstaat.

Doch ook de artillerie ondervindt den invloed van dit keurkorps, want sinds er bepaald is, dat ook officieren van andere wapens bij de marechaussées kunnen invallen, dringen bijna alle officieren van de bergbatterij naar voren om ook hun beurt te zien komen.

En geen wonder, sinds de Samalanga-expeditie in begin 1901, vuurde de artillerie slechts bij practische oefeningen met scherp; zij heeft hier dan ook uitgediend en zou met evenveel succes naar Java kunnen terugkeeren. De officieren weten dit maar al te goed en daarom geven zij de voorkeur aan den dienst bij het voetvolk, waar ondervinding en ook eer op te doen is, boven dien bij hun eigen wapen, waar hen slechts exercitiën en kazerne-diensten wachten. Een hunner gaat nu als adjunct met den overste VAN DAALEN mee.

Ook het 3e bataljon bereidt zich op een excursie voor, naar het Meulaboh'sche zooals algemeen gezegd wordt, twee compagniën worden daarvoor intact gehouden, terwijl de beide overigen door kleinere detacheeringen versnipperd worden. Aan de Wojla bij het goud onderzoek vindt men een afdeeling Europeanen en evenzoo bij het wegwerken aan de Glè Taroempas, terwijl een detachement Amboneezen Padang Tidji in de VII moekims vast houdt, om zoodoende de marechaussée beschikbaar te hebben voor patrouilleeren in de Pedir-vallei.

In de VII moekims zelf is, — naar men hoopt voor goed — de rust weergekeerd, sinds het laatste adathoofd, de Imeum van Tadjong, onze zijde gekozen heeft.

Die terugkomst hebben wij te danken aan P. Polém, die zoodoende gezorgd heeft, dat zijn gebied — want de VII moekims behooren tot de XXII moekims, waarvan Polém het sage-hoofd is — geheel in orde kwam. Wij hebben dat hoofd dan ook van heel wat betere zijde leeren kennen dan den pretendent-sultan, die wel een mooi huis bewoont te K. Radja en wel erg Europeesch wil doen o. a. door fiets te rijden en met Nieuwjaar kaartjes aan officieren en ambtenaren rond te sturen, doch die niets in ons belang uitvoert om de Atjeh zaak vooruit te helpen. Opium schuiven, hanengevechten en het afpersen van gelden van zijne goed geloovige ex-onderdanen gaat hem beter af, dan afvallige hoofden tot ons te doen komen.

Doch ook Polem heeft niet altijd succes van zijn streven, want hoeveel moeite hij en T. Hadji Brahim Ndjong zich ook gegeven hebben om T. Ben Peukan tot ons te brengen, 't bleef tot op heden te vergeefs. Reeds den 25 December hield Ben Peukan zich te Didoih op, hij was ongewapend en werd door 5 kawans gevolgd, alles wees er op, dat P. Polem, die reeds een extratrein te zijner beschikking had om hem te halen, geen vergeefschen tocht zou maken. Doch ziet, te ongelegener tijd verscheen een patrouille van Loeeng Poetoe in de kampong en deed Ben Peukan en de zijnen overhaast de vlucht nemen naar het gebergte van Mampree.

Ook thans echter ontdekte men hem spoedig weer en reeds waren T. Lotan Meureudoe, Ben Pukan's broeder, en T. Gadé Oedjong Rimba een oomzegger van hem, druk in de weer om teekens met hem te wisselen en zoodoende aanraking te krijgen, toen ook hier weer een marechausséepatrouille op zijn onverwachts de vredelievende plannen in de war kwam sturen. En nu is Ben Peukan voorloopig weer zoek en zijn ongeveer 200 man voortdurend in de weer om hem op te sporen.

Een verzoek van hem om de vijandelijkheden voor een viertal dagen te staken werd van de hand gewezen, want terecht gaat men van het denkbeeld uit dat waar gelegenheid is tot briefwisseling, zeer zeker ook volop mogelijkheid is om zich bij de eerste de beste patrouille te melden.

In Pedië moet nu ook eens rust komen en alle krachten worden hiervoor ingespannen, hoewel men niet altijd evenveel succes kan verwachten als bij de ontmoetingen met de bende van T. Raman Titeue; tot driemaal toe stuitte deze 30 man sterke troep op den onzen, die eerst 8, toen 11 en ten slotte het hoofd met nogmaals 8 volgelingen neerlegden, zoodat men hier ook ten volle van vernietiging der bende kan spreken. Minder gelukkig waren 2 brigades maréchaussée, die de schuilplaats van Teungkoe Tjot Plieng, dachten te vinden, wel vond men een uitgestrekte reeds verlaten ladang, doch van den ouden heer, den geestelijken drijver, die veel invloed op het hardnekkig volhouden van het verzet schijnt te hebben, vond men geen spoor.

Men is thans van plan weer eens geruimen tijd Tangsé te bezetten om zoodoende aan de kwaadwilligen, die steeds een goeden aftocht via Beunga en door de kloof van Tangsé vinden, het verblijf in de Pedir-vlakte minder aangenaam te maken. Men stelt zich voor de marechaussée, die Tangsé bezetten, tot aan Pameue en Boven-Meulaboh te laten patrouilleeren.

In Meulaboh en Samalanga is men druk bezig met verhuizen en staat daardoor de actie eenigszins stil, doch indien eenmaal de »Gier,” die tot viermaal toe heen en weer moet stoomen om fuseliers van Meulaboh te halen en marechaussées af te zetten, met zijne tochten klaar zal zijn, kan het ageeren met nieuwe ambitie hervat worden. FRITS.

INGEZONDEN.

Rijks Ethnographisch Museum.

Leiden, 27 Februari 1904.

Hoog Geachte Heer!

Na herhaalde lezing van hetgeen door U is opgenomen in het no. 50 van Uwe Courant, gevoel ik mijverplicht op te merken, voor zoover het de slotclausule betreft, dat de „tegenwoordige opvatting, dat slechts weten„schappelijk onderlegden of toekomstige Hoogeschool„geleerden uit de studie van ethnographica profijt mogen „trekken” op geheel en al onjuiste gegevens gebaseerd is, en slechts daaruit voortgesproten kan zijn, dat U zich van het door mij, sedert ik het beheer heb, gevolgde principe, niet voldoende op de hoogte heeft gesteld.

Eene aandachtige lezing mijner laatste jaarverslagen had U reeds anders kunnen doen zien. Het grootste getal van diegenen, die door mij vermeld worden gebruik te hebben gemaakt van het Museum, zijn niet „tegenwoordige of toekomstige Hoogeschoolgeleerden”. Wanneer U bijv. Mejuffr. Tonnet, die sedert eenigen tijd tot mijn groot genoegen van het Museum voor hare studiën over de Wajang gebruik maakt, wilt vragen, dan zal die dame zeer zeker bereid zijn, U voor te lichten betreffende de wijze, die door mij als de eenig juiste wordt beschouwd om 's Rijks Ethnographisch Museum vrucht te doen dragen, en diegenen, die op de een of andere wijze daartoe willen medehelpen, in staat te stellen zulks te doen.

Hoogachtend heb ik de eer te zijn,

UEd. Dw. Dr.,

J. D. E. SCHMELTZ.

Bovenstaand schrijven werd door den voorzitter der Redactie-commissie ontvangen van *Dr. J. D. E. Schmeltz*, onder bijvoeging eener door hem geschreven brochure getiteld: »*Fatsoen en Eerlijkheid*«, waarin hij het publiek als rechter oproept tusschen hem, de Redactie van *De Gids* en de heeren *Rouffaer* en *Loebèr*.

In het Gidsartikel, dat wij in ons vorig nummer (50) bespraken, heeft de heer R gezegd, dat Dr. S. den heer L. »*maar al te graag uit het Leidsche Museum geweerd had en hij hem, toen dat niet ging, zooveel mogelijk heeft tegengewerkt.*«

Dr. S. levert in zijn geschrift daartegenover bewijzen, uit zijn correspondentie met den heer L. geput, dat hij voor dezen altijd zeer welwillend is geweest en hem zijne studiën in het Museum gemakkelijk heeft gemaakt, hetgeen ook de heer L. in de aangehaalde brieven getuigt. Na lezing van het artikel van den heer R. in Februari jl., schreef Dr. S. daarom den heer L., om van hem te weten, of hij met de door den heer R. geuitte beschuldiging iets had uit te staan, hem verzoekende die, in dat geval, door bewijzen te staven.

De heer L. antwoordde, dat hij, wanneer hem dit van Regeeringswege werd verzocht, in het belang der toekomstige museumbezoekers bereid was in eene memorie te omschrijven, de wijze waarop Dr. S. gemeend heeft zijn gebruik maken van het Ethnographisch Museum te moeten »bevorderen«.

De redactie van *De Gids* door Dr. S. geïnterpelleerd, verklaarde de verantwoording van hetgeen de heer R. had geschreven aan dezen te moeten overlaten, maar schreef er tevens bij, dat kritieken of protesten tegen in *De Gids* voorkomende beschouwingen in den regel niet door haar worden opgenomen!

Steeds bereid het »hoor en wederhoor« toe te passen, hebben wij den korten inhoud der brochure van Dr. S. hier weêrgegeven. Het geschrift zelf ligt ter lezing op onze leestafel, Laan v. Meerdervoort 195.

Stelt de heer S. er belang in om tot de eindoplossing te geraken, dan kan hij o. i. trachten te verkrijgen, dat den heer L. het officieele verzoek worde gedaan, dat deze noodig vindt, vóór hij zijn verklaring geeft.

ADVERTENTIËN.

H. W. M. M. BRANS.
PHILATELISTISCH BUREAU
VERKOOP — Prima zichtzendingen van uitstekend gewaardeerde postzegels — 50% met op de prijzen der Gebr. Senf's catalogus — INKOOP
GELDERSCHE KADE 12
ROTTERDAM.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob
Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

TE HUUR

een **Heerenhuis met Tuin,** gelegen op het mooiste gedeelte der Wilhelminastraat te *Ginneken*, bevattende beneden 2 Kamers en Suite, groote Serre, Keuken, Kelder en Bijschuurtje; boven 2 ruime Kamers en 2 Cabinetten, verder een groote Logeerkamer, Meidenkamer en Zolder.

Overname der huur vanaf heden tot 1 Mei 1905 voor **f 375.**

Inlichtingen te bekomen bij H. J. PAUL, Arts, *Ginneken.*

MEUBELEN.

Door onverwacht vertrek naar Indië voor billijken prijs ter overname aangeboden **Salon-** en **Eetkamermeubelen,** ongebruikt solied fabrikaat met garantie.

Inlichtingen omtrent prijs en waar te bezichtigen te bekomen bij E. W. FREDERIKS & ZOON te Zutphen.

Machinale Blikslagerij

VAN

K. VAN SPANCKEREN,

Stortenbekerstraat No. 26,
Van Miereveltstraat 19,
DEN HAAG,

is het goedkoopst adres van

Blikwerken,

voor Export en verpakking,
blank, gelakt en bedrukt.
Postpakketkistjes voor de Indiën.
Binnenkisten (in blik en zink).

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN en PELTERIJEN
Prinsestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

Magazijn „HET ANKER"

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

Th. A. A. SIMONIS

34 Groenmarkt.
DEN HAAG over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.
in GROOTE KEUZE,
BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

Firma Englebert-Colinet

Nieuwe Haven 10, Noordeinde 190ª.
Hoofdagenten RUDGE WHITWORTHCYCLES.
OPRUIMING van Motors F N en Adler-Rijwielen.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Importeur van Indische Ingrediënten voor de Rijsttafel.

Goela aren, Mie, Soe-oen, Ketan, Kemirie, Kloeak, Gandaria en Rebong assin, Roode visch, Ketjap Bentings Bombaij's ducks, Samballans, Boemboe's, Guava, Gebroken Mie **20 cts.** de 5 ons (tijdelijk), Geraspte Klapper.

V. WOERKOM'S Nieuwe Jams en Vruchten op eigen sap (onovertrefbaar).

Ieder Lid van OOST en WEST wordt aangeraden proef te nemen met de **ANTHRACIETH,** waarvan de Analyse hier afgedrukt staat, en welke verkrijgbaar is bij den

BRANDSTOFFENHANDEL
C. Aandewiel,

Hofleverancier.

'S GRAVENHAGE,	**SCHEVENINGEN,**
Sumatrastraat 145,	Badhuisstraat 103,
Teleph. 1427.	Teleph. 2854.

ANALYSE DER WESTERN VALLEYS
GROSS HANDS ANTHRACIET:

KOOLSTOF	92.73 pCt.
WATERSTOF	3.37 „
ZUURSTOF & STIKSTOF	2.69 „
ZWAVEL	0.45 „
ASCH	0.76 „
	100.00 pCt.

VERSCHE BLOEMZADEN

ONTVANGEN,
10 cent per pakje.

HERMAN VOORHOEVE
Bloemen-Magazijn.

ZOUTMANSTRAAT 40c.
Filiaal PRINS WILLEMSTRAAT 38a.
SCHEVENINGEN.

Schilderen.

Een schilderes (met acte M. O.) heeft nog eenige uren beschikbaar tot het geven van les in het **schilderen, teekenen, aquarelleeren en pastel.**

Atelier Kazernestraat 25.

Mevr. M. STOFFERS, v. Swietenstr. 134.
Indische Uitrustingen. Reform-onderkleeding.
Huishoudelijk Maleisch.

AGUILAR'S

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN,
zijn alom bekend.
Hoofdkantoor:
Heerengracht 3, Den Haag.
Bijkantoor:
BATAVIA, B. DE BAS & Co.
Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.
Agentschappen op alle Hoofdplaatsen in Ned. Indië.
Interc. Telephoon 264.

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZOON,

Tailleurs,
VEENESTRAAT 39,
La Haye.
Maison recommandée pour costumes „Genre Tailleur" pour Dames.

Zutphen.

Verwijzende naar de mededeeling, voorkomende in **Het Koloniaal Weekblad** van **19 November 1903,** vestigt het bestuur der Afd. ZUTPHEN e. o. van „OOST EN WEST" de aandacht op die plaats, als **bijzonder geschikt voor de opvoeding van kinderen,** zoo jongens als meisjes, die met dat doel naar Europa worden gezonden. Goed en goedkoop onderwijs, geschikte gelegenheid tot opname bij families. Desverlangd toezicht door het Afdeelingsbestuur, waarvan:

Generaal TH. J. A. VAN ZIJLL DE JONG, *Huize Baank* bij Zutphen, *Voorzitter;*
A. WALLAND, *Rozenhoflaan* te Zutphen, *Secretaris*

STENOGRAPHIE.

Onderwijs in de **Nederlandsche, Fransche, Duitsche** en **Engelsche** Stenographie, Systeem „STOLZE-WERY". Prijs *f* 36 per cursus.

Cath. W. ECK,
1e Schuijtstraat 28. Den Haag.

Vereeniging „OOST en WEST"

Afdeeling 's-Gravenhage.

DONDERDAG 10 MAART,

's avonds ten 8 ure,

Locaal DILIGENTIA, Lange Voorhout 5, DEN HAAG.

Voordracht met Lichtbeelden

DOOR

den Heer F. FOKKENS,

gewezen Resident van Timor,

„Naar Centraal Timor".

Toegang vrij voor de leden van „Oost en West".
Huisgenooten van leden *f* **0.50** voor eene plaats in de Zaal.
Voor **niet-leden** entrée Zaal *f* **1.00**, op de Galerij *f* **0.10.**

Entréekaarten zijn verkrijgbaar in het *Lokaal Diligentia* Lange Voorhout 5, in *Boeatan* Plaats 9, in het Locaal van «Oost en West» Laan van Meerdervoort 195 en bij de Uitgevers van het «Koloniaal Weekblad» Haagpoort 4.

PLAATSEN TE BESPREKEN: **Dinsdag 8 Maart** van 10—12 en van 2—4 ure voor de leden en hunne huisgenooten, **Woensdag** en **Donderdag 9** en **10 Maart** op dezelfde uren, ook voor niet-leden.

N.B. Wij vestigen er in 't bijzonder de aandacht op, dat de door ons georganiseerde voordrachten **toegankelijk zijn voor het publiek** en dat, om te mogen rekenen op een druk bezoek, **de entreeprijs voor de Galerij zeer laag is gesteld.**

Probeert de
VIBRALINGSCHUTTLE NAAIMACHINE
VAN
v/h. A. LEWENSTEIN,
WAGENSTRAAT 18a, den Haag.

VERHUIZINGEN en TRANSPORTEN

binnen de stad,
van en naar alle plaatsen in Nederland en het Buitenland
J. J. MESKER,
Casuariestraat 13, - Den Haag
TELEFOON No. **259.**

Wederom ontvangen de zoo gunstig bekende en alom geroemde
RONDDRAAIENDE Achterlappen,
welke scheefloopen der **HAKKEN** onmogelijk maken.
MIDDELKOOP'S Schoenmagazijn,
Korte Houtstraat 1, Den Haag.
Wacht U voor minder kwaliteit namaksels,

RAJAH-THEE

de **Nationale Thee** bij uitnemendheid, is een product van NEDERLANDSCH-INDIË.
Overal verkrijgbaar à f 1.50, f 1.25, f 1.— en f 0.80 per pond in pakken à 4, 2, 1 en 1/2 ons.
Luxe-blikken à 2½ ons 75, 60 en 50 cts.
RAJAH-THEE wordt des namiddags geschonken in den winkel van „Boeatan" Plaats.

AANKONDIGING.

Door de Vereeniging „OOST en WEST" werden uitgegeven en in den handel gebracht twee boekjes, geschreven en fraai geïllustreerd, door den heer J. A. LOEBÈR Jr.

Zij dragen tot titel:

Bamboe-Ornament der Kajan Dajaks,
met **een en twintig** illustraties in twee kleuren,
en
Het Indische Vlechtwerk voor Export,
met **zes en dertig** afbeeldingen.

De boekjes zijn verkrijgbaar bij alle boekhandelaren voor den prijs van ***50 cents*** en bij
De Uitgevers-Mpij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
Haagpoort 4, Den Haag.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

BIJBLAD van HET KOLONIAAL WEEKBLAD N°. 51, Donderdag 3 Maart 1904.

Wat nu betreft het ons gedane verwijt, alsof wij ten onrechte zouden hebben gesproken van de „tegenwoordige opvatting, „dat slechts wetenschappelijk onderlegden of toekomstige „Hoogeschoolgeleerden uit de studie van Ethnographica „profijt mogen trekken”, zij het ons vergund, den heer Directeur van het Ethnographisch Museum in herinnering te brengen, hoe, bij het begin der tentoonstellingen van „Oost en West”, veldslagen zijn moeten worden gewonnen en ministerieëele bevelen moesten worden verkregen, vóór de Directeur ter wille was de Vereeniging te helpen in haar streven om kennis te verspreiden omtrent Indische Kunstnijverheid.

Wij ontkennen niet, dat daarop later eene zekere, zij het toch nog stroeve, welwillendheid is gevolgd, waarvoor wij reeds dankbaar waren.

Met zeer veel genoegen, kregen wij echter, uit hetgeen Dr. S. thans aan onzen voorzitter schrijft, den indruk, dat hij milder in zijne opvatting is geworden.

R. C.

Eene Oproeping.

Aan
de in *Europa* aanwezige officieren en oud-officieren van het Leger in *Nederlandsch-Indië*, leden van de officiers-Vereeniging tot onderlinge ondersteuning van nagelaten betrekkingen.

Mijne Heeren,

In het eerste nummer van het Indisch Militair tijdschrift van 1904, werd op mijn verzoek het ondervolgende opgenomen:

Voorstel tot wijziging van artikel 31 van het huishoudelijk reglement der officiers-vereeniging tot onderlinge ondersteuning van nagelaten betrekkingen.

Had vroeger de correspondent voor *Nederland* de bevoegdheid om bij overlijden van een lid in *Europa* de rechthebbenden op uitkeering, zoo spoedig mogelijk in het genot daarvan te stellen, sedert een paar jaren werd hem die bevoegdheid ontnomen.

Het Bestuur wenscht strenge handhaving van artikel 31 hierboven bedoeld, ten gevolge waarvan rechthebbenden nu minstens *twee* maanden op de uitkeering moeten wachten.

Wel kan per draad vergunning tot uitkeering worden gevraagd en verleend, doch ten koste van rechthebbenden, à f 25.— zegge *vijf en twintig gulden.*

De gepensionneerde officieren van het Nederl.-Indische leger zijn op enkele uitzonderingen na niet gefortuneerd.

De meesten leven van het eene kwartaal in het andere en in den regel is de kas na een sterfgeval, door de meerdere uitgaven, die eene ziekte medebrengt, uitgeput.

Was zulks vroeger geen bezwaar, omdat men wist, dat na het overlijden van een lid de uitkeering met den meesten spoed volgde, thans, nu dit niet meer het geval is, wordt het sterfensuur nog verzwaard door de wetenschap, dat het gezin in benarde financieele omstandigheden achterblijft.

De ondersteuning heeft dus niet plaats, als zij 't meest noodig is.

Om hierin verbetering te brengen stelt ondergeteekende voor onderwerpelijk artikel te wijzigen als volgt:

„De betaling der uitkeering in geval van overlijden geschiedt aan rechthebbenden:

a. in *Indië:*
door den secretaris-penningmeester of betrokken correspondent, na bekomen machtiging van het Bestuur;

b. in *Europa:*
door den correspondent in Nederland, na bekomen machtiging van de commissie van toezicht aldaar”.

Aangezien ondergeteekende vertrouwt, dat het Bestuur de boven voorgestelde reglementswijziging gaarne zal steunen, verzoekt hij de leden, die het met hem eens zullen zijn, hem hun naamkaartje en adhesie te zenden, ten einde onder overlegging van een lijst van adhesiebetuiging het Bestuur uit te noodigen, een voorstel te doen tot wijziging van artikel 31 van het huishoudelijk reglement in bovenomschreven zin.

's Gravenhage. Het lid

W. F. H. SCHOENMAKER.

In 't vertrouwen, dat na lezing van boven omschreven voorstel, velen uwer het met mij eens zullen zijn, neem ik beleefd de vrijheid U te verzoeken mij ook uwe adhesie-betuiging ter zake te doen toekomen en het aan uwe kennissen, belanghebbende oud kamaraden e. e. a. mede te deelen.

In afwachting van Uw antwoord en onder voorloopige dankbetuiging, blijf ik,

met de meeste achting

Uw dienstwilligen

SCHOENMAKER.

gep. kapt. kwart. O.-I. L.

's-Gravenhage,
Maart 1904.

De schrijver deed ons het verzoek bovenstaanden open brief op te nemen in ons Weekblad, dat door veel oud-Indiërs gelezen wordt. Hij hoopt, dat dezen de oproeping dan ook verder zullen mededeelen aan belanghebbenden, die geen lid van O. en W. zijn.

Hoewel nu in den regel het opnemen van mededeelingen, op bizondere belangen betrekking hebbende, met het oog op de beperkte ruimte in ons blad, niet ligt op onzen weg, hebben wij gemeend hier eene uitzondering te moeten maken, omdat veel leden in Nederland, van de bedoelde officiers-vereeniging ook leden van O. en W. zijn. R. C.

Van vreemde Koloniën.

De lepra-kolonie op Robben-eiland. „Er is”, schreef de heer Hutchinson aan de *Times*, „een andere zaak, die dringend de aandacht van ieder menschlievende vraagt, met betrekking tot de preventieve maatregelen tegen lepra. Het is de vraag of de poging om de ziekte te voorkomen door gedwongen opsluiting van lijders in lepra-gevangenissen, al of niet gerechtvaardigd is. Op het oogenblik bevinden zich op een klein eilandje nabij Kaapstad 500 leprozen in volstrekte, en voor het meerendeel levenslange opsluiting. Ontsnapping is onmogelijk; bezoeken aan de familie worden niet toegestaan, en de bepalingen op de bezoeken van vrienden zijn van dien aard, dat daaraan groote moeilijkheden zijn in den weg gelegd, zoodat voor 't grootste gedeelte der lijders het ontvangen van bezoeken vrijwel uitgesloten is. Het is onmogelijk om de treurige ellende, waarin deze lieden verkeeren, met al te schrille kleuren te schetsen. Hottentotten en Cape-boys, leveren het grootste contingent, maar alle klassen en vele natiën zijn hier vertegenwoordigd. Er zijn welgestelde Boeren-hoevebezitters en enkele zorgvuldig verpleegde kinderen van engelsche afkomst. Een groot aantal lijders zien er niet ziek uit, behalve dat zij de teekenen der lepra-ziekte vertoonen. In de Kaapkolonie is niemand, die de teekenen der ziekte draagt, hij zij inboorling of vreemdeling, veilig. Aan een vreemdeling wordt niet toegestaan om naar zijn vaderland terug te keeren. Hij wordt voor het geheele verdere leven, in wat een lepra-gevangenis moet worden geheeten, opgesloten. Zou het zoo iemand maar kunnen gelukken naar Parijs of Londen te ontkomen, dan zou hij van alle dwang bevrijd zijn. Wij hebben in Europa geen wet op de afzondering van lepra-lijders en, indien de kwaal niet dadelijk zichtbaar is, wat, met de meeste lijders het geval is, dan zouden zij zonder eenige voorzorgsmaatregelen in de maatschappij kunnen opgaan. Noch Londen, noch Parijs zijn in de laatste eeuw ook maar een oogenblik zonder een zeker aantal leprozen geweest, en nooit is er in eenig geval sprake geweest van besmetting. Wanneer 't werkelijk zoo is, als ik gepoogd heb aan te toonen, nl. dat lepra 't gevolg is van het nuttigen van bedorven visch, zou het even billijk wezen om jicht-lijders op te sluiten als de slachtoffers van genoemde ziekte gevangen te zetten. Ik geef toe dat er een onderscheid is, in zooverre dat erkend wordt, dat men zich aan gevaar bloot stelt, door voedsel aan te nemen uit de hand van een lepra-lijder, maar dit gevaar is misschien maar hoogst gering en bestaat alleen bij bijzonder groote zorgeloosheid. In elk geval kan daarop niet worden gewezen tot rechtvaardiging van de, op Robben-eiland geleden ellende. Dat gebeurt trouwens ook niet. Het betoog van het bestuur der Kaap-kolonie en zijne raadgevers komt daarop neer, dat zulke maatregelen noodzakelijk zijn voor de uitroeiing der kwaal, en er hoop bestaat, dat 't doel daarmee zal worden bereikt. Er zijn mijns inziens genoeg bewijzen aan te voeren, om te doen uitkomen dat deze bewering op dwaling berust. Nergens ter wereld heeft afzondering der lijders geleid tot het afnemen der kwaal, en in sommige landen hebben desbetreffende maatregelen gefaald. Niemand, die op de hoogte der feiten is, zal met het afgedane dwaalbegrip komen aandragen, dat zulke maatregelen hebben geleid tot de verdwijning der ziekte uit Engeland en sommige gedeelten van Europa in de Middeleeuwen. Waarschijnlijk is het de ondervinding, welke naar men meent, als gevolg van zulke maatregelen nu in Noorwegen wordt opgedaan, die het bestuur der Kaapkolonie staaft in zijn besluit om de lepra-wet en de lepra-gevangenissen te handhaven. Maar die ondervinding kan op geheel andere wijze worden uitgelegd. Noorwegen doet nu den stap op den weg van den vooruitgang, dien Engeland drie eeuwen geleden deed. De voeding der landbouwers is verbeterd evenals de wijzen om visch te conserveeren. Het aantal dergenen, die de voorkeur geven aan, in staat van ontbinding verkeerende visch, wordt waarschijnlijk telken jare kleiner. In die omstandigheden neemt de lepra af, en intusschen wordt dit verschijnsel op goede rekening van wetten gesteld, die met de uitkomst waarschijnlijk niets te maken hebben. De lepra-wetten voor Noorwegen zijn echter kinderspel vergeleken met die der Kaapkolonie, en ware lepra werkelijk wat men met eenig recht een besmettelijke ziekte zou kunnen noemen, dan zouden de noorsche wetten ten eenenmale onvoldoende zijn om het kwaad te beperken. De toepassing is afhankelijk van plaatselijke inzichten en er wordt geen poging gedaan om allen af te zonderen. Het een derde deel der noorsche leprozen bevindt zich op het oogenblik in het eigen tehuis, waar de zieken jaarlijks door een goedhartig, geneeskundig ambtenaar worden bezocht, die hun de noodzakelijkheid voor oogen houdt om reinheid te betrachten en noch de tafel noch 't bed met gezonden te deelen. Komt het evenwel voor dat een der echtgenooten lijdende is, dan blijft veelal laatst bedoelde raad achterwege. Het is duidelijk, dat indien de kwaal in hooge mate een besmettelijk karakter droeg, zulke water- en melk-maatregelen die nimmer zouden uitroeien en dat het succes, dat sommigen wel daaraan willen toeschrijven, de wreede voorschriften in de Kaapkolonie geenszins rechtvaardigt, terwijl het bovendien met grootere waarschijnlijkheid aan geheel andere invloeden mag worden toegeschreven.”

Welke die andere invloeden z. i. zijn, gaf de heer Hutchinson te kennen in een, aan het vorenstaande voorafgaand betoog, waaraan wij het volgende ontleenen:

De visch-hypothese (die in Dr. Hutchinson een warm voorstander vindt), neemt aan, dat ten allen tijde en in alle landen lepra hoofdzakelijk het gevolg was en nog is, van het gebruik van visch in bedorven toestand, of van slecht gezouten visch. Men acht het waarschijnlijk dat de ziekte een gewijzigde vorm van tuberculose is, en dat die vorm intreedt door toedoen van een of ander *virus*, dat soms, maar geenszins dikwijls in zulke visch moet worden aangetroffen.

Voorts wordt aangenomen dat, waar het virus aanwezig is een kleine hoeveelheid visch, voldoende kan zijn om de ziekte in haar volle kracht te voorschijn te roepen, terwijl bij afwezigheid van het virus groote hoeveelheden kunnen worden verorberd, zonder eenig schadelijk gevolg. Het is een soort vergiftiging, die plaats heeft, en geenszins een, aan 'n ongezond dieet toe te schrijven ziektevorm. Allen, die visch eten, welke in bedorven toestand verkeert, worden geacht gevaar te loopen; en degenen, voor wie het bedoelde tot het dagelijksch menu behoort, zijn natuurlijk veel meer dan anderen aan gevaar blootgesteld.

Voor het oogenblik is het bestaan van genoemd virus nog slechts een hypothese, want het is nooit in eenige soort visch aangetroffen. Dat, wanneer de ziekte zich vertoont, een bacil in het lichaam van den lijder aanwezig is, is een feit, dat, oorspronkelijk door Dr. Armauer Hansen, van Bergen, aan 't licht gebracht, nu door alle autoriteiten op medisch gebied wordt aangenomen. 't Is een hoogst belangrijk feit. De bacil heeft een merkwaardige overeenkomst met den tubercel-bacil. Voor zooverre geloofwaardige waarnemingen tot nu toe hebben aangetoond, kan bedoelde bacil niet buiten 't menschelijk lichaam in leven gehouden of gecultiveerd worden, noch kan hij op dieren worden overgebracht. Het is verder zeer waarschijnlijk dat de bacil niet van den een op den ander kan worden overgebracht door aanraking, inademing of zelfs inenting, hetzij toevallig of opzettelijk. Zekere feitein maken 't evenwel zeer waarschijnlijk, dat, wanneer de bacil in de maag van een gezond persoon wordt opgenomen — b. v. door voedsel hetwelk door de handen van een leproos werd besmet — de ziekte daardoor kan worden te voorschijn geroepen. Dit gevaar doet zich echter slechts weinig voor, en dat wel bijna alleen bij zuigelingen, die door leproze moeders worden gezoogd, en bij jonge kinderen, die er toe zouden kunnen komen, om voedsel rechtstreeks uit de handen van een leproos tot zich te nemen. Voor volwassen personen is 't hier bedoeld gevaar slechts gering te achten, tenzij men hoogst zorgeloos is ten opzichte van zijn eten, want de lepra-bacil schijnt geen groote levenskracht te bezitten, en overleeft niet lang de verhuizing uit 't lichaam van zijn gastheer.

't Is misschien nauwelijks noodig om de feiten weer te geven, die het oude geloof aan de verspreiding der lepra door besmetting te niet doen. Het personeel in lepra-gestichten blijft vrij van de ziekte; 't komt zeer zelden voor dat man en vrouw beiden daardoor worden aangetast; en de lijders bewegen zich vrijelijk in landen, waar de lepra niet endemisch is, zonder dat de verbreiding der ziekte daarvan 't gevolg is.

De feiten, schrijft de heer Hutchinson, zijn nu de volgende:

1. In bijna alle landen en alle eeuwen treft men een zeker wantrouwen tegen de visch als voedsel aan;

2. Alles wat tot wederlegging der visch-hypothese is aangevoerd, is onjuist gebleken;

3. Er is voor het voorkomen der ziekte geen andere uitlegging mogelijk voor iemand, die op de hoogte is van de feiten;

4. De theorie der besmettelijkheid van de lepra is opgegeven;

5. In vele streken, waar de ziekte voorkwam, is zij nu geheel verdwenen en dit verschijnsel houdt verband met verbeteringen in den landbouw en het verminderd verbruik van visch als voedsel en niet zelden ook met geloofsverandering;

6. Op 't oogenblik kan worden geconstateerd dat alle streken, waar de ziekte blijft voortbestaan of zich buitengewoon krachtig doet gelden, hetzij centra van vischvangst zijn, hetzij onder den invloed van het roomsch-katholicisme staan;

7. Het succes van roomsch-katholieke missies schijnt uitbreiding van lepra in de hand te werken; hoewel ze in alle andere opzichten mogen hebben bijgedragen tot het welzijn der betrokken gemeenschap;

8. In Engelsch-Indië loopen degenen, die tot de vegetariërs behooren, bijna allen vrij van de ziekte; zij, wie het onverschillig is of ze visch of vleesch eten, leveren reeds een vrij belangrijk contingent aan lijders dier ziekte op, maar de meeste offers maakt deze onder degenen, die vastendagen in acht nemen, waarop visch in stede van vleesch gebruikt wordt;

9. Terwijl in Engelsch-Indië gemiddeld 3 tot 4 lepra-lijders op de 10000 zielen worden aangetroffen, stijgt het aantal leprozen op het eiland Minicoy, waar de bevolking zich met de vischvangst onledig houdt, tot 150, en te Kaligoan, een centrum voor het inzouten van visch, treft men er zelfs 500 aan;

10. Op verschillende plaatsen, zooals in de Kaapkolonie en op de Sandwich-eilanden, volgde het uitbreken der ziekte onmiddellijk, nadat het inzouten van visch er was ingevoerd;

11. In andere streken schrijft de traditie den invoer der ziekte aan katholieke missionarissen toe; en soms zooals b.v. in de Staten van Columbia wordt wel beweerd, dat een priester het eerste slachtoffer was.

12. Het geval van pater Damien was slechts één onder vele, waarin katholieke priesters in streken levende, waar lepra heerschte, en zich voedende met visch uit die streken, zelven door die ziekte werden aangetast.

't Ligt natuurlijk niet in de bedoeling van Dr. H. om aan een of ander geloof als zoodanig de eigenschap toe te dichten, van de menschen min of meer bevattelijk te maken voor eenige ziekte. 't Is dan ook niet tegen hunne kerk maar tegen 't bij de roomsch-katholieken bestaand voorschrift, dat op vastendagen geen vleesch, doch wel visch mag worden genuttigd, dat de heer H. zich keert.

Door bedoeld voorschrift worden toch z. i. kunstmatig vischmarkten in het binnenland in het leven geroepen. Ware 't nu maar, dat daar niet anders dan werkelijk versche, of op behoorlijke wijze bereide, gedroogde of gezouten visch aan den man werd gebracht, dan zou de heer H. zeker wel vrede daarmêe kunnen hebben. Doch, zulks niet het geval zijnde, meent hij, in 't belang der menschheid, te moeten aandringen op: afschaffing der vastendagen bij genoemde kerk, of deze te bewegen, om, naar 't voorbeeld der grieksche kerk, op zulke dagen zoowel 't gebruik van visch, als dat van vleesch te verbieden.

In de *Times* deed ook zekere N. zijn licht over 't onderwerp schijnen, om aan de algemeene beschouwingen van den heer H. meer kracht bij te zetten. N. schreef dan, met betrekking tot het onderwerp, 't volgende aan 't groote City blad:

„Er is geen plaats ter wereld, waar de kwaal zoo sterk verbreid is als te Cumana, in 't noorden van Venezuela. Af en toe worden er zeer groote hoeveelheden visch gevangen, en visch maakt er het hoofdvoedsel der bevolking uit, die zich door de bergen den toevoer van versch rundvleesch ziet afgesneden, terwijl dat in de midden- en westelijke districten van 't land wel beschikbaar is. Zout is in Cumana schaarsch, en visch wordt er op groote schaal in de zon gedroogd. Het klimaat is er heet en bederf treedt daar spoedig in.

Geen huis is er in Cumana, waarin zich niet verscheidene leprozen bevinden. Deze staat van zaken, vindt men niet in 't nabijgelegen dal van de Orinoco, waar 't gebruik van rundvleesch op den voorgrond treedt”.

Het opium-debiet in Tongkin. Men heeft 't op alle mogelijke manieren beproefd. 't Eerst werd het middel districtsgewijze verpacht, hetgeen uit een financieel oogpunt de beste resultaten opleverde, maar de dienst der Douanes et Régies had er, nadat de pacht eenige jaartjes had gewerkt, niet veel mee op en vond toen wat anders uit, de instelling van den *fermier général*, of generalen pachter, maar dat beviel nog minder en Tongkin moest eenige millioentjes opdokken om zich weer van zijn pachter te ontdoenen en dezen de uitgebreide voorrechten te kunnen ontnemen, die hem waren verleend.

Daarna nam het bestuur der Douanes het debiet onder zijn onmiddellijk toezicht. Men meende den smokkelhandel daarbij tevens te kunnen tegengaan; maar spoedig overkropt met werk, werd 't der directie duidelijk, dat 't geheel hare krachten te boven ging.

Toen kwamen de pachters weer op de proppen en de gevolgen lieten zich niet lang wachten. Er waren districten, waar het middel onder rechtstreeksch toezicht van den dienst der Douanes et Régies 4000 piasters 's maands opbracht, en twee jaren later een bedrag van 10000 piasters 's maands aan pacht werd ontvangen en zulks niettegenstaande de prijs van het opium met 30 pct. was verhoogd.

In den loop van het vorige jaar besloot men weder tot het stelsel van meer rechtstreekschen verkoop door een aantal verkoopers, die het opium onmiddellijk van den dienst der Douanes betrekken, over te gaan. Wat daarvan 't gevolg was wordt als volgt in een schrijven aan de *Dépêche Coloniale* geschetst:

„De oude smokkelaars hebben hun lucratief bedrijf weêr hervat. De vereenigingen, die het opium aan de grens opkoopen en in Tongkin invoeren, hebben zich weder georganiseerd en de konvooien, die het kostbaar heulsap vervoeren, doorloopen de kuststreken als zoovele gewapende benden, die onrust zullen veroorzaken. In verscheidene districten geven de bestuursambtenaren er de voorkeur aan om de oogen te sluiten en bedoelde konvooien voorbij te laten trekken, in stede van tegenover die benden de enkele miliciens stellen, waarover ze kunnen beschikken, en zich aan een zeker échec bloot te stellen.”

Het fransch-siameesch verdrag. Men weet, dat de fransche minister van buitenlandsche zaken, Delcassé, niet bijster gelukkig was met het, den 7den October 1902 door hem en den siameeschen gevolmachtigde onderteekend verdrag. Telkens en telkens werd de datum, waarop de goedkeuring van het fransche parlement moest zijn goedgekeurd, verschoven, totdat eindelijk nieuwe onderhandelingen tusschen beide regeeringen geopend werden, die den 13den dezer leidden tot de onderteekening van een nieuw verdrag, dat nu binnen vier maanden tijds door 't parlement zal moeten zijn aangenomen.

In artikel 5 van het nieuwe verdrag wordt de ontruiming van Sjantaboen, dat door de fransche troepen in Zuid-Siam wordt bezet gehouden, in uitzicht gesteld, zoodra de, volgens de artikelen 1 en 2 aan Frankrijk toegewezen landstreken te zijner beschikking zijn gesteld en de grens tusschen Indo-China en Siam in de streek tusschen het Groote Meer en de zee definitief zal zijn geregeld.

Voorts ziet Siam af van zijne suzereiniteitsrechten op de, aan den rechteroever van de Mekong gelegen, aan den vorst van Loeang-Prabang (in Laos) toebehoorende landstreken, de districten Kentao en Koetsavadi.

De 25 kilometer-strook aan den rechteroever van de Mekong, waardoor den Siameezen moest worden belet zich op den linkeroever te vestigen, wordt opgeheven, maar daartegenover wordt aan Frankrijk vergund om op verschillende punten aan den rechteroever dier rivier nederzettingen te vestigen.

Voorts worden aan Frankrijk nog verschillende toezeggingen op economisch en politiek gebied gedaan, waarvan het echter o. i. nog te bezien staat of ze van dien aard zijn, dat de fransch-koloniale parlementaire groep daardoor de bittere pil der ontruiming van Sjantaboen zal kunnen verduwen.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West” in de maand Februari 1904.

Mevr. M. M. I. van der Aa	Amsterdam	f 1.50	Lid.
De Ver. Algem. Belang v. Buurt IJ IJ	„	„ 1.50	„
Heer D. A. Schakel	„	„ 1.50	„
„ W. M. Waal	Apeldoorn	„ 1.50	„
Dr. M. C. Cartier van Dissel	Breda	„ 1.50	„
Heer W. O. J. Nieuwenkamp	Buitenzorg	„ 2.50	„
„ G. A. Yssel de Schepper	Deventer	„ 1.50	„
„ L. C. Westenenk	„	„ 1.50	„
„ W. P. F. Winckel	's Gravenhage	„ 1.50	„
„ G. Oosting	„	„ 1.50	„
„ Mr. M. S. Koster	„	„ 2.50	„
Mej. J. Sluiter	„	„ 1.50	„
Heer F. H. Spiering	„	„ 1.50	„
„ F. Verstijnen	„	„ 2.50	„
„ C. J. Smulders	„	„ 2.50	„
Mej. Nella Boon	„	„ 1.50	„
Heer F. Bordewijk	„	„ 1.50	„
Mevr. J. G. Yssel de Schepper-v. Baak	„	„ 1.50	„
Heer J. Kinderman	„	„ 1.50	„
„ Ph. Abrahamsson	„	„ 1.50	„
„ A. J. Terlaak	„	„ 1.50	„
Mevr. Terlaak	„	„ 1.50	„
Heer M. I. Kollewijn	„	„ 1.50	„
Mevr. W. Roëll	„	„ 1.50	„
Heer H. F. L. van Hoorn Jansen	„	„ 1.50	„
„ H. J. E. Wilten	„	„ 1.50	„
„ P. Zuijderhoff	„	„ 2.50	„
Mevr. Kranenburg de Wet	Groningen	„ 1.50	„
Heer L. Versluys	Krimpen a/d IJssel	„ 1.50	„
„ F. B. Crommelin	Leiden	„ 1.50	„
„ Otto A. Westra	„	„ 2.50	„
„ S. K. Willing	Oegstgeest	„ 2.50	„
„ P. R. Adriani	Rotterdam	„ 5.—	Don.
Mej. C. C. H. Hesselberg	„	„ 2.50	Lid.
Heer T. W. Thorbecke	„	„ 2.50	„
„ J. C. Haentjes	„	„ 1.50	„
Mevr. Menges	Scheveningen	„ 5.—	„
Heer C. L. B. E. Menges	„	„ 5.—	„

Aan Donat., Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *Weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis* te *geven aan den Administrateur, Laan Copes van Cattenburch* 109, *den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Onze Eeuw. Maart 1904.

E. B. Kielstra: Vrijwillige boedelafstand? [Het denkbeeld van verkoop van Koloniën.]

De Gids. Maart 1904.

J. E. Jasper: Laatste tocht. [Indische schets].

Vragen van den Dag. Maart 1904.

Nieuwe wegen voor Indische volkenkunde (*G. P. Rouffaer.*

De Indische Mercuur. Maart 1904. No. 9.

K. W. Tuinzing: Het kweeken van groenten in de tropen. Naar het Fransch van M. D. Bois. — F. Raaijmaakers: Een en ander over de ontginning van Goudplacers (Slot). — Schatting der Java-suikerproductie, oogst 1904, van de Westhoekfabrieken. — Moet de Deli Tabaks-oogst geplukt of gesneden worden? — Ontwerp Tariefwet. — Taxatie oogst 1904 der particuliere koffielanden in Oost- en Midden-Java. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 Maart 1904.

De reis van Hr. Ms. „Java” naar Zuid-Nieuw-Guinea, door een zeeofficier (vervolg), (met illustr.).

Teysmannia. Januari 1904.

H. J. Wigman: De Bergtuin van 's Lands Plantentuin te Tjibodas. (Coniferen). — J. van Breda de Haan: Het uitstoelen der rijstplant. — L.: Drijfrijst. — E. C. Julius Mohr: Over sterilisatie van vruchten. — Dr. W. G. Boorsma: Widjen. — W. R. Tromp de Haas: Mededeelingen betreffende de caoutchouc-cultuur. — H. J. Wigman: De Koffie-ontvliesmachine, tevens huller van den heer Th. H. J. Roqué. — Dr. F. W. T. Hunger: Invloed van het verspenen van tabaksbibit. — Dr. E. C. Julius Mohr: Moet de Deli tabaksoogst geplukt of gesneden worden.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	26 Febr.	11 Mrt.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	4 Mrt.	18 Mrt.	11.30 's av.
Genua, Nederland,	8 Mrt.	22 Mrt.	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	1 Mrt.	15 Mrt.	7.45 vm
Marseille, Fr. dienst,	5 Mrt.	19 Mrt.	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	11 Mrt.	25 Mrt.	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	29 Febr.	14 Mrt.	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,		8 Mrt.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	29 Febr.	14 Mrt.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	1 Mrt.	15 Mrt.	5.05 mid.

MAIL CURAÇAO.

Via Hamburg den 1n van elke maand, alleen op verzoek, 5.05 vm.

Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatsten van elke maand 7,20 's av.
Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elke nMaandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,

DEN HAAG.

Uitzending van Diners.

Koude en warme Schotels.

KON. NED. STOOMVERWERIJ,

Opgericht 1864.

J. HOEVELS.

ROTTERDAM.

CHEMISCHE WASSCHERIJ.

Franco toezending. Franco retour.

DAMES LAMBOOY, 2e Wagenstraat 86a, Den Haag.
W. VAN OLPHEN, Molenstraat 39, „ „
B. STRAUB, Frederikstraat 10, „ „
VAN ROOY, Paul Krugerlaan 20, „ „

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT,

over de Prinsestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken

volgens Prof. Flügge.

STOOMDESINFECTIE
EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.

Machinale Stoomzuivering
van Bedveeren.

Wasschen, opmaken en repareeren
van beddegoed.

R. E. J. Zieck en Zoon,

KLEEDERMAKERS,

Franklinstraat 92, Den Haag.

Leveren KLEEDING NAAR MAAT

van solide stoffen en billijken prijs.

Atelier voor nette reparatiën.

Kleederen die goed gekeerd kunnen worden, worden als nieuw afgeleverd.

B. F. C. DALDERUP,

ATJEHSTRAAT 68-68a-70, hoek Batjanstraat.

Het beste en voordeeligste adres voor

BUSGROENTEN,
UITGEWOGEN GROENTEN,
ZUURKOOL,
GEDROOGDE GROENTEN,
GEDROOGDE VRUCHTEN,
VRUCHTEN IN BLIK,
GELD. ROOKWORST.

„SIMPLEX"

FRANS ERNST,

Buitenhof 1, 's-Hage.

„Sport en Spel"

„Schaatsen".

Corsmit Brossois & Co.

Meubelfabriekant

DEN HAAG.

Compleete Meubileering,
benevens verhuur van Meubilair.

Voor Benedenhuis p. maand *f* 15.—
» Bovenhuis » » 20.—
» geheel huis » » 40.—

Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

GIDS

VOOR

Repatriëerenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"

Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatriëerenden aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Pavillon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.

Vraag prospectussen voor advertentiën.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

AGENTEN.

In onderstaande plaatsen worden agenten gevraagd tegen hooge provisie voor de exploitatie van

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Br. fr. met opgave van tegenwoordige betrekking aan het bureau van dit blad, dat gaarne nadere inlichtingen verstrekt.

Apeldoorn, Breda, Groningen, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, en Utrecht.

C. NELCK,

Van Merlenstraat 55, 's-Gravenhage.

Levert en repareert alle

Salon- en Eetkamer-Ameublementen,

TAPIJTEN, GORDIJNSTOFFEN,

Salonversieringen.

PÊLE-MÊLE (Portret beschutters) in alle stijlen.

Linoleums, Zeilen, Loopers, Matten, enz., enz.

CONCURREERENDE PRIJZEN.

Zie de Etalage.

Tochtlatten in alle kleuren. Tochtlatten in alle kleuren.

J. A. DE GRUIJTER.

SMID en GASFITTER.

Aanleg van Electrische Schellen.

MAGAZIJN VAN

Gaskachels, Gaskronen, Baden, Gasovens, Gascomforen, Haarden, Kachels, Fornuizen,

Geëmailleerde Huishoudelijke Artikelen en Keuken benoodigdheden.

Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstraat,

DEN HAAG.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 46.

UITZENDING VAN DINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Hofleveranciers

van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.

Gedempte Raamstraat 11-12,

'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van

Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.

Inrichting voor 't borduren van

Lambrequins, Stoelzittingen, enz.

Uitgebreide Weverij en Passementfabriek

voor de vervaardiging van **Franjes, Embrasses** en **Agrementen** in soliede qualiteit en iedere verlangde kleur.

CONCURREERENDE PRIJZEN.

NIJMEGEN.

„UNITAS"

Bureau van Administratie.

Hypotheken, Assuranties, Vaste Goederen.

Valkhof 3,

Telegramadres „Centrale". Tel. Interc. 142.

Belast zich met het **Huren en Verhuren, Koopen en Verkoopen** van vaste goederen in Nederland.

Directie:

De Centrale Effecten- en Administratiebank en P. W. J. van der Schoot, gep. kap. O.-I. L.

Correspondenten gevraagd, waar nog niet vertegenwoordigd

Allan & Co.

Koninklijke Nederlandsche

Stoom-Meubelfabriek.

Magazijnen ter Meubileering.

Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc

DEN HAAG:

HOOGSTRAAT 16.

Rotterdam. Utrecht.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE

Thee- en Presenteerbladen,

THEESERVIEZEN,

Koffiestelletjes, Bouilloirs,

enz. enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15

Vraagt de bekende Sauces en

FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD

Uw Leverancier Groenten, Soepen, Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveauté's voor elk seisoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **7** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (**plat du jour**) / 0.80.
Diné *f* 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES { voor 10 plats du jour f 7.00, voor 10 diners f 12.50.

Het lokaal is **telefonisch verbonden,** zoowel ten gerieve der leden, als tot het ontvangen van bestellingen.

BRAND-APPARATEN

der nieuwste vinding, van de eenvoudigste tot de meest complete.

Groote voorraad Fijne Houtwaren.

TENZER'S VLOEIBARE VERF voor Hout, Gobelin, Fluweel, enz.

TENZER, Oude Molstraat 15, Den Haag.

Eenigst speciaal Magazijn. Geen goedkooper adres in Binnen- of Buitenland.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPPEL.

Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,

Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerken.

Gecomprimeerde Photo-Artikelen.

CASCARA-PASTILLES
WONDEROLIE-PASTILLES } zeer aangename laxeermiddelen.

INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHE AANVOER.

LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGEERINGEN.

Zie aanbevelingen **Nederl. Roode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen,** enz. enz.

Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.

Vraag slechts ons Fabrieksmerk. **Te bekomen bij alle Apothekers.**

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1904	van Marseille. 1904	te Port-Said. 1904	te Padang. 1904	te Batavia 1904
Merapi	19 Maart	31 Maart	5 April	24 April	26 April
Gedé	2 April	14 April	19 „	8 Mei	10 Mei
Oengaran	16 „	28 „	3 Mei	22 „	24 „
Sindoro *	30 „	12 Mei	17 „	5 Juni	7 Juni
Salak	14 Mei	26 „	31 „	19 „	21 „
Lawoe	28 „	9 Juni	14 Juni	3 Juli	5 Juli
Ardjoeno	11 Juni	23 „	28 „	17 „	19 „
Goentoer *	25 „	7 Juli	12 Juli	31 „	2 Aug.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage*

VIJANDEN.

Niemand zal ontkennen dat onze gezondheid voortdurend wordt bedreigd; dat tal van vijanden ons beloeren, gereed iedere zwakke plaats in ons organisme, te vermeesteren.

Wilt ge dan 'n krachtig wapen tot bevestiging van uw gezondheid, tot vernietiging van wat haar bedreigt?

Eet SCHOUTEN'S Zuiver Tarwebrood.

Gezondheid, Kracht!

Zend briefkaart:

C. SCHOUTEN, Kapelle a.d. IJsel.

Dagelijks aan huis bezorgd te

Rotterdam, Den Haag, Dordrecht.

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent,